

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Vzestup a upevňování kulturních tradic české menšiny na Českokrumlovsku v letech 1918 – 1938

Vypracovala: Alena Melmerová
Vedoucí práce: Mgr. Helena Stejskalová

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci nazvanou „Vzestup a upevňování kulturních tradic české menšiny na Českokrumlovsku v letech 1918 – 1938“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne 30. 4. 2014

Alena Melmerová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat všem, kteří mi poskytli cenné rady a podporu při psaní bakalářské práce. Především bych chtěla poděkovat vedoucí práce Mgr. Heleně Stejskalové za odborné rady a komentáře.

Anotace

V předkládané bakalářské práci „Vzestup a upevňování kulturních tradic české menšiny na Českokrumlovsku v letech 1918 – 1938“ bude charakterizován kulturní a společenský život na Českokrumlovsku v letech 1918 - 1938. Cílem práce je popsat spolkovou činnost tehdejší české menšiny na daném území. Důraz bude kladen na význam činnosti české menšiny v převážně německé oblasti.

První kapitola bude věnována stručným dějinám Českokrumlovska od nejstarších dob až do počátku 20. století. Budou zde zachyceny vlivné rody, které sídlily na Českokrumlovsku od nejstarších dob, počínaje Vítkovci až ke Schwarzenbergům. V druhé kapitole bude zachycen vznik Československa a význam české menšiny na Českokrumlovsku. V této kapitole bude nastíněn vývoj počtu obyvatel na Českokrumlovsku od osmdesátých let 19. století po třicátá léta 20. století. V třetí kapitole bude porovnáno působení vybraných spolků na Českokrumlovsku, a to německých i českých a bude zde připomenut význam, obtížnost a důležitost menšinové práce zejména ve smíšených oblastech. Ve čtvrté kapitole budou představeny vybrané významné osobnosti, které jsou spojeny s Českým Krumlovem. V poslední kapitole bude přiblížena činnost vybraných spolků a jejich podíl na upevňování zprvu české menšiny na Českokrumlovsku.

Bakalářská práce bude založena na studiu fondů uložených ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově. Při zpracování budou uplatněny a kombinovány tyto metody: diachronní, deskriptivní a biografická.

Abstract

In the present paper „The rise and consolidation of the cultural traditions of the czech minority in the Český Krumlov in the years 1918 - 1938 " will be characterized cultural and social life in the Český Krumlov in the years 1918 – 1938. Target of this work is to describe the activities of the then czech minority in the territory. Emphasis will be placed on the importance of the activities of the czech minority in mainly German area.

The first chapter is pay attention to a brief history of region Český Krumlov from the old times of beginning the 20th century. There will be describe by influential families, which resided in the Český Krumlov from the old times, from Vítkovci up to Schwarzenbergs. In the second chapter will be catch establishment of Czechoslovakia and meaning czech minority in the Český Krumlov. In this chapter describes the development of the population in the Český Krumlov since the eighties 19th century, after thirty years of the 20th century. In the third chapter will be compared activity of selected society communities in the Český Krumlov as German and czech and there will be reminded mening, difficulty and importance of minority work in mixed areas. In the fourth chapter will present selected personalities, which associated with Český Krumlov. In the last chapter will be described activities of selected societies and their influence to the stabilization of the first czech minority in the Český Krumlov.

Bachelor paper will be founded on study of the funds deposited in the State district archive in Český Krumlov. On processing will be used and combined these methods: diachronic, descriptive and biographical.

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	2
1. Český Krumlov v proměnách času	5
1.1 Od nejstarších dob po 17. století.....	5
1.2 Období 17. a 18. století v Českém Krumlově.....	9
1.3 Český Krumlov v 19. století.....	12
1.4 K počátkům menšinové práce od konce 19. století do první světové války.....	14
2. Boj české menšiny ve smíšených oblastech	17
2.1 Vznik Československa na Českokrumlovsku	17
2.2 Znaký česko – německého etnika	19
2.3 Statistické srovnání obyvatelstva na Českokrumlovsku	21
3. Význam české menšiny na Českokrumlovsku	24
3.1 Srovnání vybraných českých a německých spolků	24
3.2 Význam menšinové práce	29
4. Vybrané významné osobnosti.....	32
5. Vliv vybraných spolků na kulturní život.....	36
5.1 Čtenářská beseda.....	36
5.2 Národní jednota pošumavská	41
Závěr	44
Seznam zkratk.....	47
Seznam pramenů a literatury:	48
Seznam příloh	52
Přílohy	53

Úvod

Tématem bakalářské práce je upevňování kulturních tradic české menšiny na Českokrumlovsku v meziválečném období. Jelikož pocházím z pohraniční oblasti, tematika týkající se česko – německých vztahů na Českokrumlovsko je pro mě velice blízká, a proto jsem se rozhodla, věnovat se tomuto tématu v bakalářské práci. Situace v daném období na Českokrumlovsku byla nelehká. Česká menšina se snažila o upevnění svého postavení proti německému obyvatelstvu, které zde tvořilo převažující většinu. Tyto boje byly započaty už ke konci 19. století. Už zde začaly vznikat spolky a sdružení, které se podílely na zlepšení postavení české menšiny.

V předkládané bakalářské práci se budu snažit zaměřit na činnost spolků, které se podílely svou činností na započaté menšinové práci v pohraničních oblastech. Budu se snažit i o zachycení významné události na Českokrumlovsku v roce 1918, jako je vznik samostatné Československé republiky, o které bude stručně pojednávat jedna kapitola v bakalářské práci. Zejména se pokusím pojednat o činnosti Národní jednoty pošumavské a Čtenářské besedy v Českém Krumlově, které se podílely na rozvíjení kulturního a společenského života na Českokrumlovsku. Pod kulturou je myšlen specifický lidský způsob lidské organizace, realizace a rozvoje. Jsou zde zahrnuty všechny lidské výtvoř, zejména společenské instituce, jazyk, morálka a zvyky.¹ S kulturou je úzce spjat pojem tradice, přeloženo z latiny jako odevzdávání, vypravování. Pro tuto práci je důležitá symbolická funkce tradice – jde o zpřítomnění hodnot, které se v dané kultuře považují za obzvlášť významné. Tyto hodnoty se často mění v normativní vzorce chování a zároveň redukuje nejistotu v rozhodování.²

Při zpracovávání práce budu čerpat z archivních fondů uložených ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově a ve Státním oblastním archivu v Třeboni, vztahující se k tematice daného období na Českokrumlovsku a týkající se činnosti spolků zvláště těch, které se podílely na upevňování práce české menšiny na Českokrumlovsko. Bude uplatněna zejména deskriptivní metoda a dále diachronní a komparativní.

¹P. KLENER, M. PETRUSEK, *Velký sociologický slovník I.*, Praha 1996, s. 547

²P. KLENER, *Velký sociologický slovník II.*, Praha 1996, s. 1326

Pro zpracování práce bude nezbytné věnovat pozornost vedle četného materiálu archivních pramenů, také literárním zdrojům, týkající se dané tematiky. Vztahy německého obyvatelstva a Čechů se zabývá velký počet autorů, na uvedenou problematiku nahlíží z různých pohledů. Dané problematice se věnuje Emanuel Rádl v díle „Válka Čechů s Němci“³, ze které budou získány základní fakta pro zpracování mé bakalářské práce. Mezi další autory zabývající se danou problematikou patří Milan Sládek s dílem „Němci v Čechách“⁴, Otto Urban „Česká společnost 1848 – 1914“⁵ Václav Kural „Konflikt místo společenství?“⁶ a řada dalších. Národnostní otázkou na jihu Čech se zabýval také Emanuel Drobil v publikacích „Jižní Čechy, osazení a vývoj poměrů národnostních“⁷ a „Národní školství v pohraničních okresech jihočeských“⁸ dále Jan Křen „Konfliktní společenství“⁹ a „Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. Století.“¹⁰

Dějiny Českého Krumlova zpracoval velmi široce Jiří Zálaha, věnuje se velmi podrobně historickému vývoji od nejstarších dob. Období novověku se věnuje ve svých publikacích Anna Kubíková. Další publikací, která zobrazuje dění na Českokrumlovsku v druhé polovině 19. století a na počátku 20. století je od Františka Miroslava Čapka „Český Krumlov“¹¹. V publikaci se zajímá o kulturní život v Českém Krumlově a vztahy Němců a Čechů. Vedle studia archivních pramenů a literárních děl bude čerpáno i z internetových zdrojů, vztahující se k Českému Krumlovu. Informace lze čerpat i z periodik a sborníků jako je „Pošumaví“, „Obnovená tradice“, „Budivoj“ a „Jihočeský sborník historický.“

Tematika činnosti spolku Čtenářské besedy je vcelku dobře zobrazena ve Státním okresním archivu Český Krumlov, kde se nachází pamětní kniha Čtenářské

³ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993.

⁴ M. SLÁDEK, *Němci v Čechách*, Praha 2002.

⁵ O. URBAN, *Česká společnost 1848 – 1914*, Praha 1982.

⁶ V. KURAL, *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918 – 1938)*, Praha 1993.

⁷ E. DROBIL, *Jižní Čechy, osazení a vývoj poměrů národnostních*, České Budějovice 1925.

⁸ E. DROBIL, *Národní školství v pohraničních okresech jihočeských*, České Budějovice 1928.

⁹ J. KŘEN, *Konfliktní společenství*, Toronto 1989.

¹⁰ J. KŘEN, *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*, Praha 1998.

¹¹ F. M. ČAPEK – *Český Krumlov*, České Budějovice 1910.

besedy, písemná agenda a plakáty.¹² Činnost Národní jednoty pošumavská je zachycena Státním oblastním archivem v Třeboni, kde najdeme její vývoj a počínání od roku svého založení 1884 až do roku 1948, avšak malé množství informací najdeme i ve Státním okresním archivu v Českém Krumlově.¹³ Působení Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsku je zachyceno i v knižní podobě v podání Karla Vondráčka v díle „Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934“¹⁴, kde je zachycen padesátiletý přehled činnosti Národní jednoty pošumavské a zabývá se i národnostními poměry na jihu Čech. V této publikaci se Karel Voráček snažil vyrovnat dílům Antonína Hubky. Antonín Hubka v díle „Menšinová práce“¹⁵ zdůrazňuje důležitost menšinové práce na jihu Čech a představuje vlastenecké spolky, které zde rozvíjely svoji činnost, dále v díle „Naše menšiny a smíšené kraje na českém jihu“¹⁶ zmapoval jednotlivé menšiny na území jihu Čech.

¹² Státní okresní archiv Český Krumlov (SOKA Český Krumlov), fond Čtenářská beseda Český Krumlov, Pamětní kniha Čtenářské besedy 1879 – 1938, s označením S – 38, písemná agenda s označením S – 38, plakáty s označením S – 38.

¹³ SOKA Český Krumlov, fond Národní jednoty pošumavská – místní odbor Český Krumlov (1919 – 1947), s označením S – 17.

¹⁴ K. VONDRÁČEK, *Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934*, Praha 1934.

¹⁵ A. HUBKA, *Menšinová práce*, Praha 1904.

¹⁶ A. HUBKA, *Jihočeské menšiny a smíšené kraje na českém jihu*, Praha 1899.

1. Český Krumlov v proměnách času

1.1 Od nejstarších dob po 17. století

První zmínka o městě Český Krumlov je z roku 1253¹⁷, která se týkala spíše jen hradu, zanedlouho poté vzniklo podhradí s názvem Latrán, zde žili lidé, kteří měli na starost hospodářský chod hradu.¹⁸ Podle privilegia z roku 1347 bylo k městu připojeno několik okolních dvorců a vesnic – Sloupenec, Drahoslavice, Zahrádka a Svachova Lhotka. Název osady vychází z německého pojmenování - Krumme Aue - překládán jako křivý luh.¹⁹ Tento název je spojen s místem, kde se nachází – řeka Vltava obklopuje město ze všech stran.

Nejmocnější šlechtou, která začala působit na Českokrumlovsku, byli Vítkovci. Na základě pověsti, zobrazené v pozdější době, náležel českokrumlovské větvi údajně erb se zelenou růží ve stříbrném poli na obraze Dělení růží v zámecké obrazové galerii v Českém Krumlově.²⁰ Za doby Vítkovců byly k Českému Krumlovu připojeny hrady z blízkého okolí a několik městeček. Roku 1302 vymřela Vítkovská větev v Českém Krumlově.

Od roku 1302 se stal Český Krumlov sídlem Rožmberků, což městu přidalo na významu. Zejména se to projevilo v hospodářském a kulturním rozvoji. Za vlády Rožmberků došlo k rozvoji obchodu a řemesel, stavěly se městské domy, masné krámy a pivovary. Ve městě se konal jarmark. Kolem roku 1374 bylo sečteno ve vnitřním městě 96 domů.²¹ Působení rožmberské šlechty na hradě mělo přínos pro město, ve vnitřním městě a v blízkosti hradu se usazovali různí řemeslníci a pracovníci.²² V roce 1309 se Český Krumlov uvádí výslovně jako město.

Období prvního sta let působení rožmberského rodu na Českokrumlovsku bylo přínosné pro celý kraj v ustálení poměrů a budovatelským úsilím.

¹⁷ Uvedení názvu se objevilo poprvé na listině rakouského a štýrského vévody Otakara z roku 1253.

¹⁸ J., CIHLA, V., KALKUŠ, J. ZÁLOHA, *Český Krumlov*, Průvodce, s. 11.

¹⁹ J. CIHLA, V., KALKUŠ, J. ZÁLOHA, *Český Krumlov*, Průvodce, s. 11.

²⁰ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, České Budějovice 1983, s. 3.

²¹ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, České Budějovice 1983, s. 8.

²² J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, České Budějovice 1983, s. 8.

Petr I. Z Rožmberka je považován za významnou osobnost ve 14. století, za jeho vlády došlo k velkému rozmachu rožmberského panství. V 15. století se zasloužil o rozmach panství Oldřich II. z Rožmberka, zejména jeho obrannou politikou za husitských válek. Stal se vůdčí osobností katolické strany v jižních Čechách během husitského revolučního hnutí. Oldřich v té době vlastnil řadu panství a statků.²³ Nejprve byl nakloněn smyšlení husitství. Po skončení husitských bojů se Oldřich přikláněl na stranu katolické církve. Českokrumlovsko bylo během husitského revolučního hnutí poznamenáno, docházelo k boji mezi prostým lidem s církví a bohatou šlechtou. Myšlenky husitství zde zanechaly hluboké kořeny.²⁴

V polovině 15. století se začalo upevňovat postavení poddanských měst a městeček. Roku 1475 se otevřely doly se stříbrem, což znamenalo pro Český Krumlov příliv německého obyvatelstva. Obě samostatná města v Českém Krumlově – Vnitřní Město a Latrán, musela mezi sebou řešit neustále spory. V roce 1459 byl potvrzen smír mezi obyvateli týkající se městských poplatků. Obyvatelé Latráni nebyli povinni platit poplatky, ale museli přispívat na farní kostel. Během několika let se město Český Krumlov dočkalo několika nových výsad. V roce 1479 udělil král Vladislav Krumlovu pravomoc výročního trhu v den sv. Kateřiny a dovolil trh o Božím těle. O dva roky později dal Krumlovu opět panovník Vladislav pravomoc pečtit červeným voskem. V roce 1485 Krumlovu věnovali bratři Vok a Petr z Rožmberka Zahrádecký rybník, který dodnes existuje a udělili povolení vystavět další rybníky. Český Krumlov dostal v roce 1494 nejvyšší možnou výsadu a to právo královské, potvrzeno listinou bratří Voka, Petra a Oldřicha z Rožmberka. Pravomoc byla udělena současně obyvatelům celého města a všech předměstí a vesnic, připojených k městskému správnímu obvodu. Mezi nové části Českého Krumlova se začlenila - Špičák, Za tavírnou, Horní brána a Plešivec. Právo se vztahovalo na kteroukoli osobu, odvolacích míst v případě sporu, pokut a úroků, pak také povinnost odvádět při svatbě v rodině pána města příspěvek, zákazu pobytu židů ve městě a Latránu a dodržení čistoty na ulicích. Obdobných výsad se dočkala i jiná města na Českokrumlovsku během několika následujících let.²⁵

²³ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 22.

²⁴ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 29.

²⁵ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 35.

Literární a historiografická tradice středověkého Krumlova začínají v době za Petra z Rožmberka, jemuž je přisuzována *Kniha starého pána z Rožmberka*. V té době byla založena tzv. kaplanská knihovna.²⁶ Mezi první dvě pamětní knihy v Českém Krumlově se řadí nekrologia²⁷ kláštera minoritů a klarisek z roku 1366. Na českokrumlovské faře bylo během konce 14. století a začátku 15. století opsáno několik rukopisů. Nemalou literární činnost projevoval vzdělaný kněz Václav z Krumlova. Značné zásluhy o kulturní rozmach v Českém Krumlově na přelomu 15. a 16. století patří Václavu z Rovného, rožmberskému kancléři. Na rozvoji českokrumlovských knihoven na počátku 16. století se podílel Bartoloměj Trnka.²⁸

Na počátku 16. století se v oblasti rožmberských panství objevil nový celek, a sice statek kláštera klarisek v Českém Krumlově, k němuž náleželo i několik vesnic. Před začátkem vlády Viléma z Rožmberka došlo ke změně správy českokrumlovského panství. Území se rozšířilo směrem na sever a severozápad. V té době došlo ke zvýšení povinnosti poddaných k vrchnosti. Vilém (1551 – 1592) a Petr Vok (1592 – 1611), poslední dva členové rožmberského rodu, byli na počátku své vlády nezletilí. Vilém věnoval velkou pozornost přestavbě hradu. Za jeho vlády došlo k uvedení jezuitů do Českého Krumlova. Vystavěním koleje pro jezuitu byl Český Krumlov kulturně i školsky pozvednut.

Předmětem poměrně výnosného obchodu se za Rožmberků v oblasti hospodářství stalo rybníkářství. Velmi důležitý výnos pro panství také představovalo v této době pěstování obilí. Konečně nejvýnosnějším druhem podnikání v období posledních Rožmberků představovalo pivovarnictví.

Vládu po Vilémovi převzal jeho mladší bratr Petr Vok. V politické kariéře sice nedosáhl tak vysokých politických funkcí, ale i on investoval do další rekonstrukce zámku v Českém Krumlově, Vimperku, Bechyně a Třeboni. Za jeho vlády došlo k další proměně místností na zámku, kde byla vystavena jeho umělecká díla. V souvislosti se

²⁶ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 36.

²⁷ Do nekrologia byla zapisována jména a data úmrtí příslušníků obou klášterů a jejich dobrodinců.

²⁸ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 37.

stavební činností ve městě nechal v roce 1598 vystavět dodnes existující Českobudějovickou bránu. Velkou pozornost věnoval Petr Vok také těžbě stříbra.²⁹

Petr Vok bohužel nezanechal žádné potomky mocného rodu, proto ke konci jeho vládnoucího období nastaly problémy s následnictvím. Podle úmluvy z roku 1484 měl majetek připadnout Švamberkům. V roce 1602 musel Petr Vok prodat panství Českého Krumlova císaři. Rodové českokrumlovské panství už nepatřilo Rožmberkům, ale stalo se součástí rozsáhlého rodu Habsburků. Po odchodu Petra Voka z Českého Krumlova do Třeboně se poměry ve městě rapidně zhoršily.³⁰ Do města přestaly jezdit obchodně a společensky významné osobnosti a tím ustal obchodní ruch. Rovněž umělecké sbírky byly postiženy rozpadem rodového rožmberského majetku. Z části byly převezeny do Prahy a některých se zmocnili Švédové. Císař Rudolf II. jmenoval jako svého zástupce vrchního hejtmana, který rozhodoval o zámku neomezeně. Sám Císař Rudolf II. nejevil zájem o panství v Českém Krumlově. Dokonce v roce 1606 předal českokrumlovský zámek k užívání Donu Juliovi d' Austria.³¹

Na začátku 17. století v Českém Krumlově odehrávaly spory mezi Rudolfovým bratrem Matyášem a arciknížetem Leopoldem. Spory gradovaly v roce 1611, kdy pasovská vojska vpadla do Českého Krumlova a zmocnila se ho. Dále si podmanila i České Budějovice a další města v jižních Čechách. Do sporu vstoupil Petr Vok a díky jeho vyjednávání a obětování stříbrného pokladu, pasovská vojska opustila území jižních Čech již po dvou měsících. Panství získal v roce 1612 jako zákonný nástupce Jan Jiří ze Švamberka. Na jeho žádost byl rozšířen rodový erb o červenou pětulistou růži. Po jeho smrti panství připadlo jeho synovi Petrovi ze Švamberka.

²⁹ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 42.

³⁰ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 43.

³¹ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 43.

1.2 Období 17. a 18. století v Českém Krumlově

Právě na začátku 17. století byl zaznamenán další značný příliv Němců do města. Bylo to spojeno s rozšířením důlního průmyslu. Nastaly potíže s užíváním jazyka v kostelech při kázání. V kostele sv. Víta se shromažďovali Češi a v kostele sv. Jošta naopak Němci. Němci usilovali i o kostel sv. Víta, ale jejich úsilí nebylo úspěšné. I ve škole se vyučovalo českým jazykem a na úřadech se mluvilo českým jazykem. Už v této době docházelo ke sporům mezi Čechy a Němci.

V souvislosti s událostmi, které se odehrávaly v Čechách kolem roku 1620, se celé jižní Čechy během několika měsíců ocitli v držení císařských vojsk. Vše bylo završeno bitvou na Bílé hoře. V roce 1622 získal Český Krumlov Oldřich z Eggenbergu. Eggenbergové patřili k nejmocnějším šlechtickým rodům v rakouských zemích i v Čechách. Po šesti letech obývání města povýšili panství Český Krumlov na knížectví s titulem vévodství. Český Krumlov byl v té době ve stavu, který odpovídal době třicetileté válce. Český Krumlov měl to štěstí, že se mu velké bitvy evropského konfliktu vyhnuly.³² I přesto došlo na Českokrumlovsku k velkým změnám v pozemkové držbě. Třicetiletá válka zasáhla těžce klášter ve Zlaté koruně, byl zničen a oloupen stavovskými vojsky.

Eggenbergové zde působili po tři generace až do roku 1719 (Jan Oldřich z Eggenbergu – syn Jan Antonín – Jan Kristián). Během tohoto období získali Eggenbergové v jižních Čechách další rozsáhlé majetky. Vedle Českého Krumlova to bylo panství Vimperk, Orlík, Chýnov dále řada panství v zahraničí. Poslední nástupce z rodu Eggenbergů byl Jan Kristián, který se oženil s Marií Arnoštkou ze Schwarzenbergu. Jan Kristián rozšířil panství jen o malé územní oblasti – Chlum, Chlumeček, Červený Újezd. Zato ovlivnil vzhled města i zámku. Ze zámku v Českém Krumlově vytvořil reprezentativní barokní sídlo. První zmínky o divadelních představení jsou spojena s jejich svatbou. Postupně se vytvářel stálý herecký soubor.³³ Nejprve byl zámeckému divadlu vymezen tzv. Maškarní sál. Až v osmdesátých letech 17. století byla vystavena samostatná divadelní budova. Za doby Jana Kristiána se stala velmi

³² A. KUBÍKOVÁ, *Českokrumlovsko 1620 – 1850*, Třeboň 2003, s. 9.

³³ A. KUBÍKOVÁ, *Českokrumlovsko 1620 – 1850*, Třeboň 2003, s. 17.

oblíbená hudba. Knížecí kapela byla tvořena zejména z trubačů. Za těchto dob došlo také k rozvoji výtvarného umění. Nejvýznamnějším umělcem na eggenberském dvoře byl Jindřich de Veerle, který pocházel z Lince, a také se podílel na výrobě kulis pro divadlo. V rozlehlé zámecké zahradě byla zřízena dvě sportovní zařízení, v dolní části byla kuželna a v horní části střelnice. Jan Kristián se nezapsal do dějin žádným politickým činem. Po smrti Jana Kristiána, poslední z rodu Eggenbergů, podle závěti panství Českého Krumlova připadlo do rukou Schwarzenbergů. Rod Schwarzenbergů pocházel z Německa.³⁴ Budoucím dědicem panství v Českém Krumlově se stal Adam František ze Schwarzenbergu. Za těchto dob došlo k přestavbě zámku i celého zámeckého areálu. Adam František se přikláněl k císařské rezidenci ve Vídni, zámek i kulturní život obohatil o kulturní evropského dění. Po jeho smrti se majetku ujal Josef Adam ze Schwarzenbergu. Prvním jeho stavebním výsledkem byla nová budova jízdárny, která byla postavena v letech 1743 – 1746 u zámecké zahrady.³⁵ I zámecká kaple sv. Jiří byla přestavěna. Českokrumlovský zámek si zachoval vnější podobu z druhé poloviny 18. století dodnes.

V roce 1775 na českokrumlovském panství proběhly úpravy roboty zcela klidně.³⁶ Poddaní mohli vykonávat roboty podle minulých zvyklostí. Nebyly jim kladeny žádné překážky. O úpravu roboty usilovali poddaní ve vesnicích na vnitrozemské části panství. K uvolnění životního postavení poddaných přispěly patenty císaře Josefa z roku 1781. Poddaným bylo povoleno vedle katolického náboženství i vyznání evangelické a pravoslavné. Další patent zrušil nevolnictví, to je osobní nesvobodu poddaných. Lidé se mohli volně stěhovat, dávat děti do vrchnostenských úřadů na studia a řemesla a uzavírat sňatky bez svolení. Roboty však zůstala a byla uvolněna až v roce 1848.³⁷

V souvislosti s tereziánskou reformou z roku 1774 byly vedle triviálních škol zřizovány školy hlavní, ta byla v Českém Krumlově zřízena v roce 1779. Se zavedením

³⁴ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*. České Budějovice 1983, s. 52.

³⁵ A. KUBÍKOVÁ, *Českokrumlovsko 1620 – 1850*, Třeboň 2003, s. 31.

³⁶ Pozemková reforma proběhla v Čechách ve druhé polovině 18. století, provedena byla celkem na více než sto panstvích v Čechách. Poté byla uskutečněna i na Moravě. In: V. ČERNÝ, *Pozemková reforma v 18. stol.*, Praha 1928, s. 194.

³⁷ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 56.

povinné školní docházky je spojena činnost industriální školy v Kaplici, která byla založena významným pedagogem Ferdinandem Kindermannem. Tato škola proslula svým pojetím v mnoha zemích a měla zásadní vliv na vývoj českého a německého školství ve druhé polovině 18. století.

1.3 Český Krumlov v 19. století

V 19. století ztratilo město Český Krumlov charakter šlechtické rezidence a už nepatřilo ani k průmyslovým centrům. Český Krumlov a celý region se stal v tomto období periferní oblastí jak kulturně tak i hospodářsky. Oblast kolem Českého Krumlova byla osídlena z velké části německým obyvatelstvem. Docházelo ke konfliktům českého obyvatelstva s německým obyvatelstvem. Z průmyslových objektů se zde nacházely dva pivovary – jeden městský a druhý pánský, dvě továrny na papír, továrna na sukno, stavitelství lodí a prádelna. V 19. století zahájily svoji činnost tuhové doly. Město mělo privilegia na konání čtyř výročních trhů, na pravidelné týdenní celoroční trhy a na dobytčí trhy od května do října. Přestože město Český Krumlov nebylo svobodným městem, stalo se vrchností ve svých několika poddanských obcích a osadách.³⁸ S rozvojem hospodářství v druhé polovině 19. století souvisí i rozvoj nového druhu dopravy a to železnice. Trať vedla z Českých Budějovic přes Český Krumlov, Kájov, Horní Planou do Želnavy.³⁹

V polovině 19. století se rod Schwarzenbergů ujal přestavby nedalekého zámku Hluboká nad Vltavou, kde se později i usídlil. Český Krumlov se poté stal maloměstem stojící mimo industrializaci. Kulturní život byl omezen na činnost kulturních spolků a kroužků. Ani divadlu v této době nebylo přáno, působily zde především cizí divadelní organizace. Divadlu byla určena budova bývalého jezuitského divadla, která byla v letech 1808 – 1812 upravena a nadále pojmenována městské divadlo.

Dění v revolučním roce 1848 zasáhlo i do života lidu a to v kladném slova smyslu. Došlo ke zrušení roboty, osvobození od různých platů a dávek odváděných pozemkovým vrchnostem, možnost svobodného pobytu a zaměstnání kdekoliv. Po zrušení poddanství a změně samosprávy bylo nutno vrchnostenské úřady nahradit státními úřady. V srpnu 1849 bylo území Čech rozděleno na sedm krajů. V Českém Krumlově byla činnost okresního hejtmanství a berního úřadu zahájena

³⁸ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, České Budějovice 1983, s. 59.

³⁹ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovska*, České Budějovice 1983, s. 79.

1. února 1850 a stal se tím správním a kulturním centrem vzniklého okresu.⁴⁰ V soudním okrese Český Krumlov v roce 1880 bylo sčítáno 28. 787 obyvatel, z toho Čechů bylo 13.867 a 14.880 Němců, zbytek patřil jiným národnostem.

Docházelo i k rozvoji školství, což vedlo k národnostní nesnášenlivosti mezi českým a německým obyvatelstvem. V Českém Krumlově vznikla první škola ve městě. Až do osmdesátých let žily obě národnosti vedle sebe bez větších konfliktů. Ale od osmdesátých let 19. století se německé obyvatelstvo začalo prosazovat na úkor obyvatelstva českého. Německé obyvatelstvo využívalo, toho že čeští řemeslníci byli existenčně závislí na odbytu v německých kruzích. České obyvatelstvo zastávalo obvykle pozice dělníků a služebnictva. Ale české obyvatelstvo i přesto bojovalo o udržení své české národnosti. Pouze řemeslníkům se dařilo ve své práci, ale těch nebylo mnoho. Nejlepší postavení bylo dáno státním zaměstnancům, duchovním a zaměstnaným na schwarzenberském panství.⁴¹

V roce 1888 se ujal vlády na schwarzenberském panství kníže Adolf Josef (1888 – 1914), ten byl zastánce konzervativních názorů. Roku 1879 byl zvolen do zemského sněmu. Po jeho smrti v roce 1914 se vlády ujímá syn Jan Nepomuk (1914 – 1938), který byl také zvolen do zemského sněmu. V letech války Jan Nepomuk finančně podporoval několik nemocnic a sanitních vlaků. Po vzniku Československé republiky bylo zakázáno užívat šlechtické tituly. To způsobilo omezení historické šlechty v zemských orgánech a institucích.

⁴⁰ Soudní okresy byly zavedeny v roce 1850, v definitivní platnost vstoupily v roce 1868. Od politických okresů se odlišovaly územním rozsahem, kdy např. jeden politický okres byl tvořen dvěma, třemi i více soudními okresy. V roce 1949 byly okresní soudy sjednoceny územně – správními okresy Československa. In: J. JANÁK, Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v Českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s. 323.

⁴¹ Z. ERHARTOVÁ - SEKYROVÁ, *Společenský a kulturní život v okrese Český Krumlov na přelomu 19. a 20. století*. České Budějovice, 1983. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta pedagogická. S. 8.

1.4 K počátkům menšinové práce od konce 19. století do první světové války

Útoky proti Čechům vedly k vytvoření základů organizování české společnosti v Českém Krumlově. První český kroužek vznikl 6. prosince 1879 v hostinci u Zlatého soudku, kde jedenáct nadšenců⁴² sestavilo návrh stanov, stanovilo výši členských příspěvků a vlastní charakter spolku, byl pojmenován Křen na návrh Františka Jedličky. V kroužku se zpívaly české písničky, hovořilo se jen česky a bylo možné se zde půjčovat české knihy, časopisy a noviny. V roce 1880 byl přejmenován na Slovan. Se změnou jména došlo i ke změně prostorů, kde se pravidelně scházeli jeho členové do proletářského hostince Na tavně a v roce 1881 do hostince U Černého orla, kde byla nadále jeho činnost rozvíjena. Spolek se zasloužil o založení knihovny.⁴³

V roce 1881 byl ve městě založen nový spolek Čtenářská beseda, která navázala na činnost kroužků Křen a Slovan. Členy Čtenářské besedy se stali občané ze všech společenských vrstev. V rámci činnosti Čtenářské besedy byly organizovány přednášky, hudební a divadelní představení. Zasluhou Čtenářské besedy v Českých Budějovicích v roce 1882 byla založena první obecná škola. Roku 1883 byl v Českém Krumlově zřízen český peněžní ústav nazvaný Českokrumlovská záložna. Fond záložny poskytoval všem obyvatelům bez rozdílu národnosti úvěry. Finanční situace záložny umožňovala podporovat veškeré akce ve městě. Českokrumlovské záložně je připisováno i zřízení české školy pokračovací při obecní škole. S podporou Českokrumlovské záložny a Čtenářské besedy byly ve městě vytvořeny takové podmínky, které umožnily vznik dalších institucí a spolků.

Aktivita českokrumlovských Čechů stále vzrůstala a to vedlo v roce 1884 ke vzniku místního odboru Národní jednoty pošumavské (dále jen NJP) za účasti Jana Samka, Tomáše Otruby, Františka Jelínka, Jana Paula, Čeňka Koffra, Františka Růžhy a Josefa Mráze. K založení je vedly obavy z rozmáhajícího se Deutscher

⁴² Schůze se účastnili Hynek Jirásek, Jan Dušek, František Jedlička, Josef Kaist, Jan Novotný, Antonín Luňák, Antonín Maříčka, Josef Smitka, Václav Růžička, Jan Jaroš, a Matouš Vincenc. In: F. M. Čapek, Český Krumlov, České Budějovice 1910 – 1913, s. 431, 442.

⁴³ J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovská*, České Budějovice 1983, s. 82.

Böhmerwaldbundem.⁴⁴ V roce 1884 vznikla také Řemeslnická jednota za účasti Jana Poráka. Tato organizace měla soustředit všechny české řemeslníky a živnostníky, kteří byli rozptýleni v jiných spolcích a prosazovat jejich zájmy. Organizace měly držet pospolu všechno české obyvatelstvo a umožnit jim spojení s ostatním českým světem.⁴⁵

Dalším spolkem, který měl od roku 1900 hájit zájmy českých dělníků, byl podpůrný spolek nazvaný Včela. V roce 1893 zahájila svoji činnost Tělocvičná jednota Sokol a roku 1909 ženský odbor jednoty. Na činnost Čtenářské besedy navázal zpěvácký spolek Dalibor, založený v roce 1906. Do první světové války se obnovovalo české vlastenectví. Během první světové války žilo německé a české obyvatelstvo v míru.

Kulturní život na začátku nového století byl zasažen pozvolným rozvojem a zvyšující se tendence pořádat kulturní a společenské akce. Všechny dosud zmíněné spolky pokračovaly ve své činnosti a konaly různé akce a zvyšoval se počet členských základen. Češi společně s Němci pořádali lidové zábavy, kde se tančily národní tance, zpívaly národní písně, hrálo se divadlo. Náměty čerpali ze svých národních tradic. Nesmíme opomenout literaturu, která se rozšiřovala a zejména významnou osobností byl Karel Klostermann (1848 – 1923), který se ve svých dílech věnoval oblasti Českokrumlovsko a do děl zahrnul i krásy Šumavy. Dalším spisovatelem je Adalbert Stifter (1805 – 1868), který působil v 19. století.⁴⁶

Spolková činnost byla hojně provozována i před první světovou válkou. Obyvatelé se hojně účastnili kulturních akcí, které se konaly v pozitivním duchu započaté menšinové práce. O konaných událostech svědčí pamětní knihy spolků té doby i regionální časopisy – např. *Budivoj* zachycuje Maticní slavnost z roku 1913, konající se v hotelu Růže jako akci zdařilou.⁴⁷ Při těchto tradičních a specifických akcích

⁴⁴J. PRÁŠKOVÁ. *K problematice činnosti Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsku*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická.

S. 59.

⁴⁵J. ZÁLOHA, *Stručné dějiny Českokrumlovsko*, České Budějovice 1983, s. 82.

⁴⁶ Blíže k literatuře věnující se oblasti Pošumaví: <http://www.kohoutíkřiž.org>

⁴⁷ *Budivoj*, roč. LXIX, č. 61, ze dne: 5. 8. 1913.

byla pro obecenstvo pořádána bohatá tombola, střelnice a v sále se konala taneční zábava. Tyto akce byly velmi hojně navštěvovány. O kulturní vyžití se zasloužilo i městské kino, které bylo hojně navštěvováno i přestože bylo německé. Bylo zřízeno v roce 1911 Ludvíkem Lepem z Vídně v budově, kde je nyní Městské divadlo. Vedle něj vzniklo v roce 1921 české kino, které bylo provozováno místním odborem NJP.⁴⁸

Život obyvatel na Českokrumlovsku a přilehlém Kaplicku byl před první světovou válkou poměrně stabilizovaný. Panoval zde čilý hospodářský, kulturní i společenský rozkvět. Vypuknutí první světové války bylo pro Českokrumlovsko tragickým zásahem do života. Mezi obyvateli panoval neklid a nejistota, co bude dál. Po vyhlášení mobilizace museli lidé odcházet do války. Na první padlé se nemuselo dlouho čekat. Během válečného období se Český Krumlov potýkal s hospodářskými problémy vlivem nedostatku pracovních sil a město se neobešlo bez potíží způsobených narůstajícím nedostatkem potravin. Český Krumlov byl vybrán jako další místo, kde byli léčeni ranění vojáci. Tomuto účelu sloužila vedle nemocnice také záložní zdravotní zařízení umístěné v Nové hospodě, na zámku v klášteře a později i ve školách.⁴⁹ Po čtyřletých bojích, kdy lidé prodělávali utrpení, hrůzu a strach o své bližní válka po dlouhém vyjednávání skončila. Válečný vývoj nebyl pozitivní pro prorakousky smýšlející obyvatelstvo pohraničních oblastí. Rakousko – uherská říše zanikla a na jejím území vznikly nové státy. Dne 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika. Po vyhlášení samostatného československého státu měli k oslavě důvod především Češi a ostatní se radovali, že skončily válečné útrapy. Ne nadlouho však trval tento stav.

⁴⁸http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_hikino.xml

⁴⁹ V. BEDŘICH, M. JAKAB, A. KUBÍKOVÁ, V. MAŠKOVÁ, J. MINÁŘOVÁ, F. PUTSHÖGL, S. WIMMEROVÁ, *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 69.

2. Boj české menšiny ve smíšených oblastech

2.1 Vznik Československa na Českokrumlovsku

V oblasti Českokrumlovska a Kaplicka se zorganizovaly síly, které samostatnost odmítaly. Jejich snahou bylo odtržení pohraničního území od nově vymezených hranic Československa. V Českém Krumlově, Vyšším Brodě a Kaplici musela dokonce zasahovat armáda. Německé obyvatelstvo na Českokrumlovsku pochopitelně nebylo nadšené ze vzniku samostatného státu. Zatímco za Rakouska – Uherska patřili k mocnému národu, kde museli bojovat za svá práva Češi, po vzniku Československé republiky to bylo právě naopak, což Němcům nevyhovovalo. Němci dlouho neotáleli s reakcí na vznik samostatného Československa a 3. listopadu 1918 vyhlásili župu Böhmerwaldgau jako součást země Horní Rakousy. Jejich snaha byla odvrácena českou brannou mocí. Usilovali i o ovládnutí okresního hejtmanství, okresního soudu, berního úřadu, pošty a železnice.⁵⁰

Na Kaplicku byl 28. říjen 1918 dnem, kdy vzrůstal německý vzdor proti vzniku samostatné Československé republiky. Bylo zde zřízeno sídlo Volkswehru.⁵¹ Volkswehr byl narychlo ustanovený obranný sbor branné moci, který měl hájit území obývané německými obyvateli. Jeho členy se vynuceně stali, navrátivši se vojáci z fronty. Hlavní iniciátor, okresní hejtman Schöbel rozhodl, že město Kaplice se má stát součástí Deutschösterreich. Celá akce byla řízena z Lince, vše proběhlo velmi rychle. Hejtman Schöbel a Volkswehr nebyli příznivci vzniku samostatného Československa a usilovali o odtržení Kaplice. Československé vojsko však zasáhlo proti této akci a netrvalo dlouho a vzdor Volkswehru a hejtmana Schöbela byla odvrácen. V Bojích utrpělo zranění několik vojáku na straně českého vojska i Volkswehru. Hejtmanovi Schöbelovi se podařilo z Kaplice uprchnout spolu s velitelem Volkswehru.⁵²

⁵⁰5 plus 2 – roč. II, č. 43, ze dne: 24. 10. 2013, s. 7.

⁵¹Na Kaplicku mělo Volkswehr sídlo tři praporu, v Kaplici dvě setniny, v Malontech jedna setnina. Druhý prapor měl sídlo v Rychnově nad Malší, jedna jeho setnina, druhá byla v Rožmberku, třetí ve Vyšším Brodě a čtvrtá ve Frymburku. Třetí prapor měl sídlo ve Stropnici, kde byly dvě setniny, třetí setnina byla v Nových Hradech a čtvrtá v Benešově nad Černou. In: L. Toncar, Českokrumlovsko 1918 – 1968, Český Krumlov 1968, s. 8 – 9.

⁵²L. TONCAR, Život menšin na Kaplicku, in: *Českokrumlovsko 1918 – 1968*, Český Krumlov 1968, s. 10.

Po úspěšném zásahu vojsk proti německým snahám konflikty v pohraniční oblasti bohužel neskončily, dalo by se říci, že se právě naopak boje dále vyostřovaly. Bylo nutné zintenzivnit snahy, jejichž cílem byla obrana samostatného Československého státu. Němečtí nacionalisté nebyli ochotni podřídit se nově stanoveným poměrům a nevěřili v jejich dlouhé trvání. Němečtí nacionalisté neustále vyvíjeli tlak proti obsazení pohraniční oblasti českým vojskem. Netrvalo dlouho a ve Vídni se sešli němečtí i čeští poslanci. Na tomto rokování byly zamítnuty nároky českého obyvatelstva na území kolem hranic. Německé obyvatelstvo si totiž uvědomovalo hodnotu svého bohatství vytvořeného v pohraničí a mělo obavy z jeho využití pro posílení hospodářské situace nově vzniklého hospodářsky slabého samostatného Československého státu.⁵³ Území kolem hranic bylo do konce prosince 1918 obsazeno českým vojskem. Znovu se tak rozvířil národnostní boj Čechů s Němci, ve kterém Češi jako menšina museli hájit svá národní práva proti útisku ze strany většinově zastoupeného německého obyvatelstva. Podle členů z městské rady byl Český Krumlov městem pouze německým. Toto oficiální usnesení nebylo vyvráceno až do mezinárodní mírově konference, kde bylo rozhodnuto o územní příslušnosti příhraničních oblastí Československa. Na mírové konferenci nebyly přijaty požadavky německých nacionalistů představiteli zúčastněných velmocí a po dlouhých rozepřích a bojích připadly pohraniční oblasti nově vzniklému státu Československé republiky.⁵⁴ Československá moc díky tomuto rozhodnutí zvítězila na konci roku 1918 v Pošumaví nad německým separatismem.

⁵³ J. VESELÝ, První léta republiky, in: *Českokrumlovsko 1918 – 1968. Sborník vzpomínek a článků*, Český Krumlov 1968, s. 7.

⁵⁴ J. VESELÝ, První léta republiky, in: *Českokrumlovsko 1918 – 1968. Sborník vzpomínek a článků*, Český Krumlov 1968, s. 20.

2.2 Znaky česko – německého etnika

Německé obyvatelstvo v největší míře obývalo území kolem hranic státu a to tedy především v horách a předhořích. Územím, kde žili Němci, bylo např. Šumava, Český les a Sudety české i moravské.⁵⁵ Avšak německé obyvatelstvo žilo i v některých oblastech ve vnitrozemí. Ponejvíce Němci v Československu obývali vesnice, samoty a horské oblasti. Velký podíl na tom měla první světová válka, neboť obecně lze podotknout, že před válkou německé obyvatelstvo žilo hojně ve městech, přičemž české obyvatelstvo mělo převahu spíše na venkově.⁵⁶ Velký počet německého obyvatelstva zaznamenali ve městech Liberec, Brno, Olomouc a západočeská lázeňská města. Žádný z nově vzniklých států nebyl tvořen pouze jednou národnostní skupinou. Bylo velmi nesnadné stanovit politické hranice státu, aby nadále nedocházelo k problémovému soužití vícero národností ve vybraných lokalitách charakteristických soužitím a někdy soupeřením českého a německého etnika.⁵⁷

Ve velkých městech i na venkově žilo české a německé obyvatelstvo buď striktně odděleně, nebo bylo v některých případech soužití tak přirozené, že bylo těžké rozlišit národnost. I přesto byly hranice mezi jazykovou oblastí českou i německou zřetelné, dokonce v některých případech procházely středem vesnice či města jak uvádí odborné studie.⁵⁸ Dvě národnosti žily vedle sebe, avšak každá s odlišným životním stylem, odrážející specifickou kulturní i hospodářskou činností. Při hledání charakteristických rysů těchto dvou národností, žijících ve stejných přírodních podmínkách a identickém legislativním prostředí byli Němci na pozicích zemského patriotismu považováni za více snášenlivý a méně nacionalisticky smýšlející. Češi často považovali Němce za ty, které umějí dodržet daný slib, ale zároveň vnímali, že jsou více konzervativní a obtížně se vyrovnávají se změnami. Z hlediska náboženského vyznání

⁵⁵ Po roce 1918 tvořily Sudety asi třetinu rozlohy Čech a Moravy se stejným podílem obyvatelstva. Německé obyvatelstvo postupně získalo většinovou převahu. Ve třicátých letech byly těžce zasaženy hospodářskou krizí a tím se začal posilovat národnostní boj mezi Čechy a Němci.

⁵⁶ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993, s. 211.

⁵⁷ M. SLÁDEK, *Němci v Čechách*, Praha 2002, s. 33.

⁵⁸ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 2002, s. 213.

bylo Němce možné označit jako konzervativní katolíky.⁵⁹ V oblasti kulturní a hospodářské měli Češi k Němcům velmi blízko, protože měli stejný středověký základ způsobu života, přičemž Češi se od Němců naučili obchodním dovednostem i specifickým řemeslům jako bylo např. hornictví. Některá dneska česká města byla původně v rámci kolonizace osídlena německým živlem, přičemž se díky demografickému vývoji postupně přeměnila na města obývaná českou většinou.

Kromě hledání hranic nově zřízeného státu se vedly spory také o jazyk. Jelikož je jazyk spojován s většinově zastoupenou národností byla v Československu většina Čechů a Slováků a proto byla pochopitelně jako jednacím jazyk ustanovena čeština, a to s definitivní platností po desítkách let marných bojů o jazykovou rovnoprávnost. Při jednáních se státními úřady bylo nařízeno mluvit pouze česky, ve výjimečných případech se smělo komunikovat v německém jazyce.⁶⁰

⁵⁹ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993, s. 218.

⁶⁰ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993, s. 242.

2.3 Statistické srovnání obyvatelstva na Českokrumlovsku

První sčítání lidu po první světové válce se uskutečnilo v roce 1921 podle nového zákona č. 256/1920 sb., který byl ustanoven 18. dubna 1920. V nově ustanovené Československé republice bylo zapotřebí mít přehled o demografických datech nově vytvořeného státu. Zajišťováním dat byl pověřen Český úřad statistický založený v roce 1919. Sčítání v roce 1921 bylo postaveno na nový princip. Není zde už zdůrazňován pojem obcovací řeč⁶¹ a dochází k vyvázání z vlivů německých starostů⁶² a je zde naplňována definice národnosti, která se vázala ke kmenové příslušnosti.⁶³ Německé obyvatelstvo se obávalo poklesu německého obyvatelstva v pohraniční oblasti. Nový systém sčítání lidu se snažili různými prostředky zvrátit. V pohraničních oblastech se smíšeným obyvatelstvem byla sčítání lidu věnována maximální pozornost. I NJP se podílela na sčítání a to zejména propagací a informovaností lidu.

Okres Český Krumlov se skládá ze tří soudních okresů a to Chvalšiny, Český Krumlov a Horní Planá. Samotná obec Český Krumlov se člení na deset částí a to Domoradice, Horní Brána, Latrán, Nádražní předměstí Nové Dobrkovice, Nové Spolí, Plešivec, Slupenec, Vnitřní Město a Vyšný.⁶⁴

Sčítání z roku 1921 vystihuje objektivněji počet českého a německého obyvatelstva ve smíšených oblastech. Vedle celkového nárůstu obyvatel dochází k nárůstu počtu českého obyvatelstva ve smíšených oblastech. V roce 1921 bylo v okrese Český Krumlov sčítáno 93. 555 obyvatel, z toho 16. 295 české národnosti a 42. 106 německé národnosti. V porovnání s posledním sčítáním před válečným obdobím v roce 1910 počet českého obyvatelstva vzrostl o více než pět stovek obyvatel a zároveň poklesl počet německých obyvatel o více než tři tisíce obyvatel.⁶⁵ V roce 1921 čítala samotná obec Český Krumlov 9. 078 obyvatel. Podle dostupných údajů bylo

⁶¹ Obcovací řečí se rozumí běžně používaná řeč na ulici či úřadě. Větší množství Čechů žijící v pohraniční oblasti museli uvést jako obcovací řeč němčinu, i přestože jejich mateřským jazykem byl jazyk český. In: J. ZIMOLA, *Boj Čechů v Čechách*, České Budějovice 1998, s. 17.

⁶² Pošumaví, roč. XV., č. 3., ze dne 12. 2. 1921, s. 15.

⁶³ http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/prvni_ceskoslovenske_scitani_lidu_1921

⁶⁴ J. RŮŽIČKOVÁ, J. ŠKRÁBAL, *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, 1. díl*, Praha 2006, s. 202.

⁶⁵ J. ZIMOLA, *Boj Čechů v Čechách*, České Budějovice 1998, s. 22.

Vnitřní Město částí s největším počtem obyvatelstva, žila zde většina obyvatelstva a to 8. 226. V části obce Vyšný už je to jen 448 obyvatel, Domoradice 312 obyvatel a nejméně 92 obyvatel v části Slupenec. Z dalších částí obce Český Krumlov, kterými jsou Horní Brána, Latrán, Nádražní předměstí, Nové Dobrkovice a Nové Spolí, nejsou doloženy žádné údaje o počtu obyvatel.⁶⁶ V porovnání s rokem 1910 došlo k poklesu celkového počtu obyvatel v celém okrese Český Krumlov a to o tři tisíce obyvatel a i samotná obec Český Krumlov zaznamenala pokles.

Následující sčítání lidu proběhlo v roce 1930, kde celkový počet obyvatel v okrese Český Krumlov činil 94. 564, došlo zde k přírůstku z roku 1921 o 1. 009 obyvatel. I počet obyvatel v obci Český Krumlov vzrostl o 631 obyvatel na 9. 709. V jednotlivých částech obce zaznamenalo pokles Vnitřní Město o 6. 091 na 2. 135, zatímco ostatní části čítaly přírůstky, v části Domoradice se zvýšil počet o 52 obyvatel, Slupenec o 62 obyvatel a Vyšný o 51 obyvatel.

Pohlédneme nyní na počet obyvatel podle rozdělení území do soudních okresů a porovnáme počet českého a německého obyvatelstva. V soudním okrese Horní Planá nevykazovala ani jednu obec, kde by bylo aspoň deset procent českého obyvatelstva. Při porovnání roku 1880 s rokem 1930, byl zde zaznamenán přírůstek celkového počtu obyvatelstva o 225 na 15. 560, přibýlo i českého obyvatelstva o 245 na 384, avšak německé obyvatelstvo zaznamenalo pokles o 212 na 14. 943. Soudní okres Chvalšiny byl členěn na jednadvacet obcí a jen dvě z nich jsou české (Brloh a Nová Ves) a je zde také velký počet obcí, kde české obyvatelstvo nedosahuje ani deseti procent. Přes celkový úbytek obyvatel při srovnání roku 1880 a 1930, je zde zaznamenán vzestup obyvatel z roku 1921 z 12. 591 na 12 967 v roce 1930.⁶⁷ Soudní okres Český Krumlov je tvořen osmatřiceti obcemi, z nichž je šestnáct českých a osm smíšených, ve čtrnácti obcích nedosahuje české obyvatelstvo ani deseti procent. Českokrumlovský okres je jeden z mála aktivních okresů na jihu Čech, který vykazuje přírůstek obyvatelstva. Absolutní přírůstek obyvatel z roku 1880 činí 4. 556 a to je necelých šestnáct procent, avšak počet českého obyvatelstva s tímto přírůstkem nesouhlasí, neboť poklesl z roku

⁶⁶ J. RŮŽIČKOVÁ, J. ŠKRÁBAL, *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005, 1. díl*, Praha 2006, s. 202.

⁶⁷ K. VONDRÁČEK, *Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 - 1934*, Praha 1934, s. 77 – 78.

1921 o 437 obyvatel do roku 1930 na 14. 371. Není jednoduché určit příčiny poklesu. Můžeme se přiklánět k vysvětlení, které spočívá v rozložení okresu na tři území, které se liší různým vývojem. Obec Český Krumlov patří mezi obce, v nichž Češi dosáhli aspoň deseti procent. Město bylo od svých počátků výhradně české, až po třicetileté válce zde začalo poněmčování, které mělo velmi rychlý průběh. Při sčítání z roku 1880 bylo zde zaznamenáno necelých dvaadvacet procent Čechů. Český živel byl odkázán na německé zaměstnavatele a německý kapitál.⁶⁸ Vhodné společenské středisko pro český živel zajistila česká Záložna a osvobodila ho od vlivu městské spořitelny. Na podpoře českého živlu se zasloužila i Ústřední matice školská, která se podílela na založení české školy mateřské a obecné.

Následující sčítání lidu mělo proběhnout v roce 1940, ale na území Protektorátu Čech a Moravy se z politických důvodů neuskutečnilo. První poválečné soupisy po roce 1946 a 1947 obnoveného Československa jsou neúplné až do roku 1950, kdy proběhlo kompletní sčítání.⁶⁹

⁶⁸ K. VONDRÁČEK, *Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934*, Praha 1934, s. 81 – 82.

⁶⁹ http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/ceskoslovenske_scitani_lidu_1930

3. Význam české menšiny na Českokrumlovsku

3.1 Srovnání vybraných českých a německých spolků

Kulturní život po vzniku Československa se začal vracet pomalu do starých tradic. Události předešlého období se podepsaly na každém spolku ve městě, jak českém, tak i německém. Spolky se snažily navázat na činnost, kterou započaly před válkou. Objevovala se však nová témata, která byla náplní přenášek, divadelních představení a slavností. Spolky se podílely na kulturní činnosti knihovny, která patřila Čtenářské besedě.⁷⁰ Na rozvoji kulturního života se velkým podílem zasloužila NJP. Po vytvoření samostatné československé republiky se změnila poměry a s tím souvisela i nová specifika menšinové práce. Spolková činnost ve dvacátých a třicátých letech zažívala neobyčejný rozkvět.

Na počátku 19. století působilo v Českém Krumlově osmatřicet spolků německých a to např. Gesangverein (pěvecký spolek), Eislaufverein, Feuerwehverein (spolek hasičů), Turnverein (tělovýchovná jednota), Radfahrerverein (cyklistický spolek) aj. a sedm českých spolků⁷¹. České obyvatelstvo se nejprve sdružovalo v občanských spolcích a to byly Čtenářská beseda (1881), Ústřední Matice školská (1883), Národní jednota pošumavská (1884), Řemeslnická jednota (1884), Tělocvičná jednota Sokol (1893), Podpurný spolek Včela (1900) a od roku 1906 zahájil svou činnost pěvecký spolek Dalibor.

Kulturní dění českých spolků v Českém Krumlově je neodmyslitelně spojeno s hotelem Růže v Horní ulici v Českém Krumlově, kde probíhaly veškeré kulturní akce a bylo zde centrum českého spolkového života až do roku 1938. S hotelem Růže je také spojen nově založený sportovně zaměřený spolek po první světové válce v Českém Krumlově a to Klub Českých turistů (1920). Na založení spolku se podílel místní lékař MUDr. Josef Kulich a JUDr. Vladimír Šmírous. Okolí Českého Krumlova bylo místo pro turistiku zcela ideální. Turisté cestovali na kolech, vlakem, pěšky, na lodičkách nebo

⁷⁰J. PRÁŠKOVÁ. *K problematice činnosti Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsku*, České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická. S. 75.

⁷¹Th. GALLISTL, Vereine in Krumau. In: *Unsere Heimat – Die Stadt Krummau an der Moldau im Böhmerwald*, Waldkirchen 1992, s. 389.

dokonce na lyžích a vyhledávali krásy Šumavy. Klub českých turistů se podílel na úpravě těžce zdolávaných oblastí dále vytvářením nových tras po okolí a také budování turistických rozhleden a tzv. horských chat. Do činnosti spolku se zahrnovalo také vydávání turistických publikací a map a i tvoření podrobných průvodců krajiny s popisem přírodních i historických podmínek pro život lidí. V roce 1930 Klub dosáhl více než sto členů, spravoval přes dvě stovky kilometrů tras a podílel se na organizaci lyžařských cvičení pro začátečníky i pokročilé lyžaře. V roce 1936 se Klub českých turistů zasloužil o vydání turistického průvodce Český Krumlov a okolí, součástí byl i nákres kruhového rozhledu z Kletě od Josefa Kartáka.⁷²

Od roku 1983 zde působil sportovní spolek Tělocvičná jednota Sokol, ale nebylo mu umožněno vystupovat na veřejnost. Až v roce 1919 proběhlo první veřejné vystoupení Tělocvičné jednoty Sokol. V období po ustanovení samostatného československého státu se zrodila v Českém Krumlově Dělnická tělocvičná jednota. České obyvatelstvo se také sdružovalo v německém spolku Arbeiter – Turn und Sportverein a Jednotě proletářské tělovýchovy se sídlem v Přísečné.⁷³ V Českém Krumlově působil také německý sportovní spolek Německá dělnická tělocvičná jednota, který vznikl v roce 1924 a svou činnost zde provozovala až do roku 1938. Dalším sportovně zaměřením spolkem byla Jednota československého Orla založena v roce 1921. Orel provozoval tělesné cvičení, sportovní činnosti (atletika, tenis) a činnost kulturně osvětovou. Jednota československého Orla se pokusila o ustanovení Zimní záchranné služby na Kleti a organizovala i divadelní představení na vlastním jevišti. V tělocvičné jednotě Sokol byl organizován volejbalový kroužek. Nejprve začal působit volejbalový kroužek v Křemži a jeho činnost se dále šířila po okrese. Dále se v Českém Krumlově v roce 1932 sdružil fotbalový klub pod názvem SK Český Krumlov.

Dalším velmi důležitým spolkem pro celou společnost bylo dobrovolné sdružení hasičů, které zde působil od roku 1867. Sbor dobrovolných hasičů byl rozdělen na oddíl lezců, oddíl obsluhující stříkačku, oddíl zajišťující přívod vody a oddíl ochranný.⁷⁴ Do

⁷² http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_turist.xml

⁷³ http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_sport.xml

⁷⁴ V. BEDŘICH, M. JAKAB, A. KUBÍKOVÁ, V. MAŠKOVÁ, J. MINÁŘOVÁ, F. PUTSCHÖGL, S. WIMMEROVÁ – *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 62.

roku 1919 byl sbor přítomný u dvašedesáti požárů v Českém Krumlově a sedmadvaceti v blízkém okolí. Vedle sdružení dobrovolných hasičů jako českého spolku zde existoval spolek německých dobrovolných hasičů.

O obohacení kulturního života v Českém Krumlově se zasloužila NJP, když v roce 1921 začala provozovat české kino v prostorách hotelu Růže. Vedle českého kina zde působilo německé kino od roku 1911 provozované Ludvíkem Lepem. Každý rok mohli návštěvníci německého kina shlédnout velký počet filmů a to např. Zvoník u Matky Boží, Katastrofa Titaniku, Bídníci, Fantomas aj. Prvním českým zvukovým filmem, který byl představen veřejnosti, byl Aféra plukovníka Redla. Činnost kina byla ukončena v roce 1938, kdy byla pohraniční území připojena k Německu. NJP se podílela na organizaci velkého počtu akcí na podporu české menšiny na Českokrumlovsku. Její činnost se také soustředila na shromažďování finančních prostředků na podporu české menšiny. Také velkou zásluhu na podpoře českého živilu má Čtenářská beseda, její zásluhou byla provozována knihovna a organizovány přednášky. Zpřístupnila české menšině knihy a časopisy ke čtení, a proto zřídila i knihovnu. Činnost Čtenářské besedy byla financována především z členských příspěvků a darů.⁷⁵

I divadelní scéna byla po roce 1919 velmi pestrá. Divadelní dramatik Hans Sassmann stál u zrodu společnosti, Jihočeská divadelní scéna (Südböhmische Schauhühne. Jejím posláním bylo uchovávat a také rozvíjet tradiční duchovní hodnoty v Pošumaví. Během divadelního období v roce, které trvalo šest měsíců, představilo divadlo mnoho klasických dramát, lidových her, oper a koncertů. Představení byla hojně navštěvována.⁷⁶

Velký podíl na upevnování pozice českého živilu měl i odbor Ústřední matice školské. Podílela se na zřizování českých škol a to mělo velký význam pro českou menšinu, protože po přeměně utrakvistických škol na německé byla po dlouhou dobu nucena, aby české děti navštěvovaly německé školy. Společně s odborem Národní jednoty pošumavské se snažily o shromažďování finančních prostředků pro zavádění moderních metod pro zlepšení výuky a vyučovacího prostředí. Vedle české organizace

⁷⁵ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově. Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S-38.

⁷⁶ http://www.ckrumlov.info/docs/cz/mesto_histor_mesdiv.xml

Matice školské zde působila i organizace německá Deutscher Schulverein, která se výrazně podílela na podpoře německého soukromého školství v Čechách. Deutscher Schulverein plnil obdobnou funkci organizace Matice školské, avšak pro německé obyvatelstvo. Po vzniku Československa od roku 1919 zde působil spolek Kulturverband, jehož cílem bylo podporovat němectví v Čechách. Organizace Matice školské byly považovány za vlastenecké organizace.⁷⁷ Před válkou byla Ústřední matice školská považována bezprostředně za spolek obranný, kladla si za úkol obranu a zachování české národnosti. Činnost organizace se soustředila výhradně na české obyvatelstvo, naopak německá organizace Schulverein se nevyhraňovala jen na německé obyvatelstvo. Po ustanovení samostatnosti Československa se Ústřední matice školská zaměřovala na šíření spisovného českého jazyka vychováním a vzděláváním ve školách.

V meziválečných letech 1918 - 1938 zde působily také další české spolky, a to především spolek Stavební družstvo založený v roce 1910, Okresní péče o mládež od roku 1912, Osvětový sbor okresní od roku 1920, Ochrana matek a kojenců.⁷⁸

Mezi německými spolky byly i neobvyklé spolky, které se zaměřovaly na chudé obyvatelstvo a zajišťovaly mu pomoc v podobě potravin, tento spolek se jmenoval St.-Vinzenz-Verein. Spolek byl tvořen jen malým počtem členů. Činnost byla založena na poskytování darů těm, kteří to potřebují.⁷⁹ Dalším spolkem, který původně sdružoval německé i české obyvatelstvo bez národnostních rozdílů, byl Německý mužský pěvecký spolek (Deutscher Männergesangverein). Hojně vystupoval na veřejnosti, do roku 1932 zorganizoval přes tisíc vystoupení.⁸⁰ Působil zde i český pěvecký spolek Dalibor, který se účastnil i zábavných akcí pořádaných Čtenářskou besedu. Spolek Dalibor byl zastoupen i při oslavě výročí padesáti let působení

⁷⁷ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993, s. 186.

⁷⁸ H. GROSS, *Dějiny*. In: *Český Krumlov a okolí*. Turistický průvodce, České Budějovice, s. 19.

⁷⁹ St.-Vinzenz- Verein. In: *Unsere Heimat - Die Stadt Krummau an der Moldau im Böhmerwald*, Waldkirchen 1992, s. 397.

⁸⁰ V. BEDŘICH, M. JAKAB, A. KUBÍKOVÁ, V. MAŠKOVÁ, J. MINÁŘOVÁ, F. PUTSCHÖGL, S. WIMMEROVÁ, *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 60.

Čtenářské besedy v květnu roku 1931.⁸¹ Svá vystoupení provozoval v okolních vesnicích a Českých Budějovicích. Pěvecký spolek Dalibor sdružoval především české členy.

V Českém Krumlově byl velmi bohatý kulturní život rozvíjen českou menšinou a zároveň zde rozvíjelo svoji bohatou spolkovou činnost i německé obyvatelstvo. Byly zde evidovány spolky sportovní, hasičské, dělnické, občanské, charitativní, z řad německého i českého obyvatelstva. I přestože německé spolky převažovaly nad českými, bylo českému živilu umožněno zde rozvíjet své tradice a podílet se na kulturním dění. Společná kooperace mezi českými spolky v Českém Krumlově se projevovala zejména od poloviny dvacátých let pravidelnými slavnostmi, které se konaly v zámecké zahradě. Národní slavnosti byly hojně navštěvovány také z toho důvodu, že účelem těchto slavností byla pomoc chudým dětem v českém pohraničí.⁸²

⁸¹ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Písemná agenda, s označením S – 38.

⁸² SOKA Český Krumlov, fond Národní jednoty pošumavské – místní odbor Český Krumlov, pozvánky, s označením S – 17.

3.2 Význam menšinové práce

V pohraničních oblastech docházelo k nespravedlivému útisku domácí české menšiny německým obyvatelstvem. Důležitost menšinové práce rostla se zvyšujícím se nátlakem z německé strany, jež usilovala o ovládnutí území kolem hranic. Není nutné zdůrazňovat, že to byla práce nelehká. Zejména na počátku nebylo snadné zorganizovat takové množství lidí, kteří by byli ochotni a schopni se nezištně a bez nároků na odměnu podílet na boji proti neoprávněnému utlačování české menšiny. S postupem času bylo více než nutné, aby zde takové síly vznikly. Vznik menšinové práce je spojen s úsilím o rovnost národností i kulturní a s ozdravením naší samosprávy. Dále tato práce měla směřovat k osvobození školy a hospodářskému povznesení a v neposlední řadě k záchraně a zachování národnostních menšin.⁸³

Nelehkou úlohu zde plnila Ústřední matice školská, která přispěla k rozmachu českého živlu zřizováním a vydržováním školy pro české děti, kterým by se za daných podmínek nedostalo vzdělávání v mateřském jazyce. Také činnost jednot, které se zde ustanovily v osmdesátých letech 19. století, představovala velký přínos pro menšinovou práci. K nárůstu českého vlivu v pohraničních oblastech od roku 1884 přispívala i NJP. Cíle její činnosti směřovaly k hospodářskému povznesení jihočeských zněmčených krajů a jejich obyvatel.⁸⁴ V roce 1885 byla založena také Severočeská jednota. Zcela nejdůležitějším cílem českých jednot bylo počestit německé kraje. Pro upevnění české menšiny byly zakládány školy soukromými organizacemi v těch oblastech, kde nebylo možné zřídit školu státní pro malý počet dětí. V roce 1882 Ústřední matice školská se podílela společně se Čtenářskou besedou na zřízení první soukromé školy v okrese.

Bohatou menšinovou činností na počátku 20. století přerušilo vypuknutí světové války. Po skončení války se českého školství ujalo nově fungující Ministerstvo školství a národní osvěty. Poměry se v důsledku vzniku samostatného Československa změnily ve prospěch českého obyvatelstva. České děti hromadně opouštěly německé školy a přestupovaly do českých. Všechny dosud trávající soukromé školy byly převedeny do

⁸³ A. HUBKA, *Menšinová práce*, Praha 1904, s. 13.

⁸⁴ E. RÁDL, *Válka Čechů s Němci*, Praha 1993, s. 188.

státní správy. Tímto způsobem bylo dosaženo kulturního osvobození lokálních národnostních menšin. Na českém jihu to byly školy Ústřední matice školské v Českém Vrbném, Rožnově, Věžovate Pláni, Vimperku a Peršláku.⁸⁵ I menšinové školy v Českém Krumlově a Prachaticích byly převzaty do státní správy. Český živel byl natolik silný, že bývalé menšiny se přeměnily na české většiny, jež byly schopny samy dohlížet nad správou svých škol.

Bývalé české menšiny v pohraničním území byly po vzniku Československa mravně posíleny změnou politických poměrů. Němečtí spoluobčané ve smíšených oblastech se tvrdě stavěli proti zřizování nových českých škol. Nechtěli si přizpůsobit novým poměrům v nově vzniklé Československé republice, kde všichni občané mají stejná práva. I čeští občané získali právo na českou školu, i přestože v obci byli početně menšinou. Od založení Československa vznikly české školy obecné: Chvalšiny (1919), Kájov (1919), Zátoň (1920), Jaroním (1921), Hůrka (1922), Větřní (1925), Přídolí (1926), Hořice (1927), Vyšný (1927), Želnavá (1926) a měšťanské školy: Český Krumlov (1919), Brloh (1926), Velešín (1919). Byl zde výrazný nárůst českých škol oproti německým školám.

Menšinová práce nemohla být omezována pouze na hájení pozic Čechů ve smíšených oblastech, ale musela se také zaměřovat na budoucnost.⁸⁶ Pro zachování národa bylo nutné práci jednot prohlubovat a rozšiřovat. Německá snaha o ovládnutí pohraniční oblasti se jevila velmi cílevědomá. Bylo zapotřebí tvrdě bojovat a připravit se na všechno. Menšinová práce se soustředila na záchranu území, kde žila česká menšina. Za těmito menšinami musel stát celý národ státu, neboť byly vystaveny velkému tlaku. Kdyby národ nejevil snahu o záchranu svých menšin ve smíšených oblastech, Němci by nemuseli projevit velké úsilí a snadno by se zmocnili území bez boje.

Dvacátá léta 20. století byla pro českou menšinu velmi příznivá. Českému obyvatelstvu v pohraničních oblastech se dařilo odolávat tlaku z německé strany. Velkou zásluhu na upevňování české menšiny na Českokrumlovsku měl místní odbor

⁸⁵ E. DROBIL, *Národní školství v pohraničních okresech jihočeských*, České Budějovice 1938, s. 97.

⁸⁶ A. HUBKA, *Menšinová práce*, Praha 1904, s. 50.

NJP, ten se podílel na finanční podpoře místní školy, měl dohlížet na provádění pozemkové reformy a na odstranění německých nápisů ulic, veřejných budov atd. Ke zhoršení poměrů došlo ve třicátých letech, došlo k poklesu českého obyvatelstva a oblast Českokrumlovsko musela čelit nastupující hospodářské krizi. Největší krize byla zaznamenána v polovině třicátých let. Avšak velmi slavnostním okamžikem ve třicátých letech bylo otevření střední školy ve městě v roce 1935. Matiční reálné gymnázium bylo velmi vítáno spolky v širokém okolí. Ke konci třicátých let se zvyšovalo na Českokrumlovsku napětí, místní odbor NJP si toho byl vědom a posílil proto svou přednáškovou a charitativní činnost. V roce 1938 došlo k velkému úbytku českého obyvatelstva v pohraničí, vše vyvrcholilo podepsání Mnichovské dohody v září 1938, kde bylo rozhodnuto o osudu pohraničních oblastí. Poté došlo ke změně poměrů a také byla zavedena nová nařízení a omezení. O nepříznivě se vyvíjející situaci v Českém Krumlově informoval odbor NJP v Českém Krumlově takto: „*Český Krumlov byl úplně opomenut při evakuaci a české obyvatelstvo bez ochrany vojska vydáno do rukou ordnerů, kterými bylo ze svých domovů vyhnáno ve večerních a nočních hodinách. Každý zachránil jen to, co měl na sobě a mohl v ruce odnést.*⁸⁷ V roce 1938 byla ukončena činnost většiny spolků ve městě i v širokém okolí.

⁸⁷ SOA Třeboň, Fond Národní jednoty pošumavské Praha 1884 – 1948, inv. č. 160, sign. 4A81, kart. 17, z dopisu úřednímu výboru NJP v Praze z 19. 12. 1938. In: J. Prášková, *K problematice činnosti Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsku*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická. S. 83.

4. Vybrané významné osobnosti

V následující kapitole budou stručně představeny významné osobnosti z oblasti Českokrumlovska v kulturně osvětové činnosti a bude připomenuto jejich nezapomenutelné dílo.

Josef Seidel, upraveno a staženo z: <http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=225&LANG=cz>. [online]. [cit. 2014-03-25].

Josef Seidel (1859 – 1935) byl významný portrétní a krajinářský fotograf. Patří vedle Josefa Wolfa k nejvýznamnějším fotografům Šumavy. Narodil se 2. října 1859 v obci Líska do chudé německé rodiny, žijící nedaleko Děčína. Vyučil se fotografem a poté jako fotografický pomocník působil v mnoha ateliérech. Roku 1888 přichází z Prachatic do Českého Krumlova jako vedoucí fotografického ateliéru Gotthard Zimmer, po dvou letech ateliér odkoupil a stal se vlastníkem.⁸⁸ Nejprve se ve své činnosti věnuje portrétovému fotografování, ale po seznámení s krásami Šumavy a Novohradských hor se stává i velmi významným fotografem krajiny. Velkou pozornost věnoval fotografování Českého Krumlova a přilehlého okolí. Velmi podrobně zmapoval rozlehlé oblasti Šumavy v podobě pohlednic. Nejvíce se Josef Seidel proslavil užíváním autochromu neboli techniky barevné fotografie, jako jeden z prvních začal vydávat barevné fotografie.⁸⁹ Dodnes se v Českém Krumlově nachází velmi známý dům Josefa Seidela s rekonstruovaným fotoateliérem, kde žil se svojí rodinou a po jeho smrti v roce 1935 zde působil jeho syn František Seidel až do roku 1949.⁹⁰ Dodnes se

⁸⁹ http://www.seidel.cz/docs/cz/seidel_josef_a_frantisek.xml

⁹⁰ V. BEDŘICH, M. JAKAB, A. KUBÍKOVÁ, V. MAŠKOVÁ, J. MINÁŘOVÁ, F. PUTSCHÖGL, S. WIMMEROVÁ, *Příběh města Český Krumlov*, Český Krumlov 2009, s. 58.

zachovalo velké množství snímků a materiálu a Seidelův dům slouží jako muzeum a patří mezi významné památky.

Karl Tannig, upraveno a staženo z: [Http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=306&LANG=cz](http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=306&LANG=cz). [online]. [cit. 2014-03-25].

Karl Tannich (1883 – 1975) byl prvním poválečným starostou města Český Krumlov a poté zastával místo archiváře ve Schwarzenberském ústředním archivu v Českém Krumlově. Narodil se 15. září 1883 v Českém Krumlově. Vystudoval vídeňskou univerzitu a absolvoval Institut Österreichische Geschichtsforschung, poté v roce 1907 dosáhl doktorátu filosofie. Ve třicátých a čtyřicátých letech stál v čele Schwarzenberského ústředního archivu v České Krumlově. V letech 1923 – 1945 působil jako okresní konzervátor státní památkové péče pro Českokrumlovsko.⁹¹ Po dobu, kdy působil jako archivář, obýval prostory zámku. Karl Tannich je spojován se zámeckou knihovnou v Českém Krumlově, která se dodnes nachází v prostorách, kde byla původně zřízena. S Českým Krumlovem je ovšem spojen také svými rozsáhlými vysoce erudovanými studii o městě, např. o chrámu sv. Víta, o kapli na křížové hoře, o městském opevnění. V roce 1946 byl přesunut do Německa, kde působil také jako archivář. Dožil se poměrně vysokého věku, zemřel až v roce 1975.

⁹¹ http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_kartan.xml

Josef Kulich, upraveno a staženo z: [Http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=306&LANG=cz](http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/img.php?img=306&LANG=cz). [online]. [cit. 2014-03-25].

Josef Kulich (1869 – 1946) patří k velmi významným osobnostem Českého Krumlova. Narodil se 28. listopadu 1869 v Chudenicích nedaleko Nového Bydžova. Vystudoval gymnázium a poté absolvoval lékařskou fakultu na univerzitě v Praze. Do Českého Krumlova přišel jako knížecí lékař, zároveň se však ihned začal angažovat také ve spolkové činnosti. Dlouhá léta působil jako jednatel Čtenářské Besedy, dále působil v Českokrumlovské záložně a Ústřední matici školské, usiloval o vznik české školy a podílel se na organizaci společenského života. V letech 1918 – 1920 zastával místo předsedy českokrumlovského národního výboru. Jeho jméno je spjato s odborem Národní jednoty pošumavské, podpůrným spolkem Včela, tělovýchovným spolkem Sokol a také s Klubem českých turistů. Roku 1934 byl odměněn Ústředním výborem Národní jednoty pošumavské plaketou, a to za svou dlouhodobou, příkladnou a svědomitou činnost v oblasti menšinové práce. V roce 1938 z Českého Krumlova odešel do Českých Budějovic a vykonával lékařskou praxi ve Zlaté Koruně.⁹² V pětasedmdesáti letech roku 1946 zemřel. Osobnost Josefa Kulicha je v Českém Krumlově připomenuta nově otevřenou turistickou stezkou, která vede nad řekou kolem zámku.

⁹² http://podnikatel.ckrumlov.info/docs/cz/ad2005042701_kulich.pdf

Hynek Gross, převzato a upraveno z: SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.

Hynek Gross (1859 – 1945) byl velmi známý a významný badatel v oblasti regionální historie. Narodil se roku 1859 v Jindřichově Hradci. Vystudoval filozofickou fakultu v Praze, poté se krátkou dobu věnoval učitelské profesi. Od roku 1892 působil ve schwarzenberském archivu v Českém Krumlově a tam věnoval velkou pozornost zvláště dějinám jihočeského kraje. V letech 1910 – 1932 zastával ve schwarzenberském archivu pozici ředitele. Byl členem spolku Čtenářská beseda. Hynek Gross patřil k těm, kteří se účastnili kulturního a vlasteneckého projevu českého života na horké půdě. V Českém Krumlově zastával i místo průvodce. K jeho výročí šedesáti let byl zveřejněn článek v jihočeských listech: „... *V životě skromný a milý ve společnosti zasvětil svůj život nehluché práci pro ideu buditele bez požadavku okázalých poct a vyznamenání. A co ve svém působišti pro českou věc vykonal, zůstane v jednom směru důležitým mezníkem kulturního snažení a významnou stopou pro vývoj české věci v Č. Krumlově. Jeho křišťálově čistá povaha dozajista zaslouží býti zde uvedena jako zářivý příklad i pro dnešní dobu, kdy jen vzácné povahy dovedou vésti národ k dalším metám vývoje a vítězného postupu. ...*“⁹³ Zanechal zde i výsledky své bohaté literární činnosti, zejména historická pojednání jsou velice živě podána. Také jeho příspěvky otisknuté v nejrůznějších odborných listech zanechávají trvalou stopu po jeho literární činnosti. Ve sbírce pramenů v archivu v Českém Krumlově vydal mnoho materiálu z dějin pánů z Rožmberka v Českém Krumlově. Od roku 1910 byl zvolen členem Královské české společnosti nauk a v roce 1931 byl jmenován archivním radou.⁹⁴ Přehled jeho publikační činnosti přiblížil František Navrátil. V roce 1945 zemřel v Jindřichově Hradci.

⁹³ Jihočeské listy, roč. 25, č. 54., ze dne: 9. 7. 1919, s. 2.

⁹⁴ http://www.ckrumlov.info/docs/cz/osobno_hyngro.xml

5. Vliv vybraných spolků na kulturní život

5.1 Čtenářská beseda

Schůze zahajující činnost besedy se konala 15. května 1881 v hostinci u Černého orla, kde byly představeny stanovy spolku Adolfem Souchou a Ferdinandem Coufalem.⁹⁵ Spolek Čtenářská beseda byl jeden z prvních českých spolků ve městě. Od svých počátků měl spolek sídlo v hostinci U Černého orla, ale s přibývajícím počtem členů a rozšiřující se knihovnou byly tyto prostory pro Čtenářskou besedu po čase nedostačující. Čtenářská beseda se snažila o zřízení vlastního spolkového domu, kde by měl spolek dostatek prostoru k provozování své bohaté spolkové činnosti. Podaná žádost o konání dobrovolných sbírek pro zřízení vlastního spolkového domu v Českém Krumlově byla zamítnuta. Ale díky České záložně nebylo zřízení vlastního spolkového domu zcela nemožné. Ta se zasloužila o vymezení prostorů pro hostinec s velkým sálem v bývalé budově jezuitské lékárny v Českém Krumlově.⁹⁶ V tomto domě byla hojně provozována spolková činnost všech spolků v Českém Krumlově a byla sem přestěhována i knihovna Čtenářské besedy. V roce 1889 byl v těchto místech slavnostně otevřen nový hotel Růže a tam byly pořádány různé oslavy a kulturní akce místních obyvatel i občanů okolních vesnic.

Spolek Čtenářská beseda pořádal výlety pro české obyvatelstvo do přilehlých měst a městeček a ty byly velmi vítány ze strany lidu v Českém Krumlově. Účast na akcích besedy byla vždy vysoká a sklízely velký obdiv. Také svou činností Čtenářská beseda přispívala k tmelení obyvatel při různých zábavách. Finanční výtěžek z jedné zábavy byl poskytnut na podporu Národního divadla, tato částka činila třiačtyřicet zlatých. Velmi oblíbená mezi obyvateli Českého Krumlova byla také místní knihovna, která byla spravována Čtenářskou besedou. Do září roku 1881 byla místní knihovna doplněna Čtenářskou besedou o dvaasedmdesát svazků různých knih zábavných i

⁹⁵ Za předsedu spolku byl zvolen Adolf Soucha, místopředseda Ferdinand Coufal, jednatel Bohdan Mokrý, pokladník Josef Smitka a archivář spolku Jan Jůsko. Celkem zakládajících osob bylo pět a dvaasedesát členů přihlášených. In: SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S – 38.

⁹⁶ SOkA Český Krumlov, fond Čtenářská beseda v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S - 38.

poučných. Dále jako dar obdržela Čtenářská beseda od pana Smrčky obrazy pana Polcara a sádrové sošky představující samotného císaře s císařovnou. Koncem září 1881 čítal spolek sedm zakládajících členů a více než sedmdesát skutečných členů.

I přestože v roce 1890 se zábavy uspořádané Čtenářskou besedou přesunuly do nově zřízeného hotelu Růže, nepatřil tento rok k příznivému období. Vliv spolku na obyvatelstvo venkova poklesl. Ale i přes tyto nepříznivé podmínky uspořádala Čtenářská beseda v Českém Krumlově dva věnečky.⁹⁷ Dále k příležitosti oslavě narozenin A. Souchy byla uspořádána zábava, a tam hrála paní Šmirousová na piano.⁹⁸ Nebyly vynechány ani jitrnicové hody a byla uspořádána i sbírka na besední dům.

V prvních letech 20. století se činnost Čtenářské besedy ve velké míře soustředila na zpřístupnění časopisů a knih českému obyvatelstvu a umožnit vzdělávání prostřednictvím přednášek o mimopolitických věcech. V roce 1902 začala Čtenářská beseda nově pořádat cyklus literárních a uměleckých večírků. První večer tohoto cyklu byl věnován českému básníkovi J. Vrchlickému, o němž velmi zdařile pojednal J. Brabec. Druhý večer cyklu byl věnován českému hudebníkovi Z. Fibichovi, o němž povyprávěl R. Duchoslav. Organizace těchto večerů byla pro Čtenářskou besedu velmi náročná, proto se snažila získat podporu u Čtenářské besedy v Českých Budějovicích, jež však bohužel odmítla spoluúčast na těchto akcích. Další večírky v tomto duchu se tudíž dále nekonaly.

Čtenářská beseda nezapomínala na počátku 20. století ani na provozování knihovny, neboť čtenářů stále přibývalo, v roce 1902 čítala knihovna přes sto čtenářů a to bylo o třiadvacet čtenářů více než v minulém roce.⁹⁹ Bylo přečteno dva tisíce šest set jedenáct svazků, z toho na jednoho čtenáře připadá dvacet svazků. Nejvíce se čtenáři zajímali o knihy dějepisné, humorné a s cestopisnou tematikou. Mezi žádané autory patřili nejvíce J. Jirásek, V. B. Třebížský, J. Neruda aj. Mezi čtenáři byli nejvíce zastoupeni obyvatelé z řad dělníků a řemeslníků. Knihovna byla rozšířena díky darům

⁹⁷ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, pozvánky, s označením S – 38.

⁹⁸ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S – 38.

⁹⁹ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S – 38.

pana Malíka, který daroval knihovně své české knihy, zděděné po sládku Jamborovi. Další dar, důležitou a čtenářsky oblíbenou knihu Obrázkové dějiny národa českého, věnoval knihovně pan Miltenberger.¹⁰⁰ V nepříznivých dobách pro české obyvatelstvo na počátku 20. století se činnost Čtenářské besedy v Českém Krumlově soustředila na povznesení české menšiny a na reprezentaci české inteligenci navenek.

V červenci roku 1911 pořádaly sdružené národní spolky v Českém Krumlově Matiční slavnost v prostorách hotelu Růže. Tato slavnost byla velmi zdařilá, neboť byl vybrán nebývale vysoký výtěžek ve prospěch vánoční nadílky zdejší české školy. Spolu s NJP se Čtenářská beseda v Českém Krumlově podílela na otevření čítárny. Od října roku 1914 byla čítárna v Českém Krumlově zavřena kvůli malé návštěvnosti zapříčiněné nepravidelným doplňováním některých časopisů z důvodu válečné nouze. Čítárna byla zavřena po celou dobu trvání války. I během válečných let se Čtenářská beseda snažila nezanedbávat vzdělávání českého obyvatelstva a nebyly opomenuty ani zábavné akce pro český lid. Ve válečném období pořádala Čtenářská beseda literární večírky. Pořádání těchto akcí bylo velmi finančně náročné pro Čtenářskou besedu, a proto požádala o finanční prostředky Podpůrný spolek Včelu a Řemeslnickou jednotu. Jeden z těchto hudebně literárních večírků byl uspořádán díky příspěvků jednotlivců v březnu roku 1915. Této akce se účastnil i pěvecký spolek Dalibor.¹⁰¹ Večírek byl panem Maříkem, jednatelem spolku Čtenářské besedy, zhodnocen takto: *„Večírek se vydařil nad očekávání, morální úspěch byl všestranný a uznáno, že v nynější těžké době dají se uskutečnit různé podniky, je – li dosti dobré vůle jak ze strany pořadatelů, tak i obecnstva.“*¹⁰²

Čtenářská beseda se angažovala i ve věci ustanovení okresního Národního výboru 3. listopadu 1918, který se velkým dílem zasloužil o úspěch těžce vydobytého nového státu v oblasti hospodářské, národní i sociální. Po skončení války si členové Čtenářské besedy uvědomovali jejich důležitost pro český živel v pohraničních

¹⁰⁰ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy I., s označením S – 38.

¹⁰¹ SOKA Český Krumlov, fond Zpěvácký spolek Dalibor v Českém Krumlově, povánky a plakáty, s označením S – 12.

¹⁰² SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha čtenářské besedy II., s označením S – 38.

oblastech. Stále se jejich snahy soustředily na konání vzdělávacích a zábavných akcí pro české obyvatelstvo ve smíšené oblasti.¹⁰³ V červenci roku 1919 čítal spolek Čtenářské besedy již přes sto členů. Po ustanovení nově vzniklého státu činnost spolku nadále pokračovala v duchu započatém před válkou. Začala v Českém Krumlově po válečném období pořádat divadelní představení, neboť chtěla českému lidu zajistit i ušlechtilé vzdělávací akce. Jedno z takových představení s názvem „Srážka vlaku“ se konalo v září 1919 a u obecnstva vyvolalo velký úspěch. Česky mluvící diváci si velmi oblíbili tato divadelní představení, a proto se členové Čtenářské besedy rozhodli poskytnout prostory hotelu Růže k provozování divadelních představení společnosti Jihočeského divadla z Českých Budějovic. Následující představení společnosti z Českých Budějovic se uskutečnila v listopadu roku 1919 a v následujícím roce v lednu a v květnu.

Nadále Čtenářská beseda rozšiřovala knižní fond knihovny, neboť čtenáři projevovali velký zájem o čtení knih. Na počátku dvacátých let měla knihovna k dispozici přes tři tisíce svazků. V srpnu 1921 byla knihovna přemístěna z prostorů hotelu Růže na zámek do místnosti v Kapucínské chodbě. V zápisu z valné hromady Čtenářské besedy dne 12. března 1922 byla připomenuta důležitost spolkové činnosti Čtenářské besedy v Českém Krumlově: „*Připomenuto, že nutno i dále Č.B. (Čtenářská beseda) podporovati činnost její vzbuzovati již z důvodu, že Č.B. jest českým spolkem v Českém Krumlově z dob probuzení zdejší české menšiny, a že nutno na Č.B. pohlížeti jako na kus historie trpkého života našich předků zde kde tito museli zápasiti a probíjeti se za tak těžkých okolností.*“¹⁰⁴ V první polovině dvacátých let opustili spolek Čtenářské besedy významní a za své aktivity vyznamenaní činovníci jako byli např. Ferdinand Coufal a JUDr. Josef Šmirous. Během dvacátých let spolek Čtenářská beseda nadále přispíval k upevnění postavení českého živlu v Českém Krumlově a to zvláště díky provozování knihovny, poskytování prostorů různým divadelním společnostem a v neposlední řadě pořádáním vzdělávacích přednášek pro české obyvatelstvo. Na konci dvacátých let došlo díky Čtenářské besedě k úpravě spolkového jeviště v hotelu Růže a také byly upraveny některé kulisy.

¹⁰³ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy II., s označením S – 38.

¹⁰⁴ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy II., s označením S – 38.

V roce 1931 oslavila Čtenářská beseda v Českém Krumlově padesát let od svého založení, při této příležitosti uspořádala slavnostní divadelní představení v městském divadle v Českém Krumlově¹⁰⁵ a slavnostní valnou hromadu v hotelu Růže s několika hudebními přednesy místního pěveckého spolku Dalibor a několika cvičebními výstupy Tělocvičné jednoty Sokol.¹⁰⁶ Ve třicátých letech byla nadále rozvíjena divadelní činnost, na počátku roku 1932 působila v Českém Krumlově divadelní společnost ředitele Františka Červíčka a ta sehrála v hotelu Růži osmnáct divadelních představení pro dospělé a tři představení pro děti. Činnost Čtenářské besedy v Českém Krumlově byla rozvíjena až do roku 1938, poté byla přerušena nepříznivými podmínkami v pohraničních oblastech.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Divadelní představení „Noc na Karlštejně“ od Jaroslava Vrchlického.

¹⁰⁶ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.

¹⁰⁷ SOKA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, Pamětní kniha Čtenářské besedy II., s označením S – 38.

5.2 Národní jednota pošumavská

Vznik jednoty byl vynucen složitými národnostními konflikty v osmdesátých letech 19. století. Postavení Čechů nebylo takové, o jaké usilovali dlouhá léta před tím. Po opakovaných protestech byla Čechům slíbena náprava v podobě tzv. fundamentálních článků¹⁰⁸ v roce 1871, které měly Čechům zajistit jazykové zrovnoprávnění, úředníci měli ovládat oba jazyky.¹⁰⁹ Tyto fundamentální články ale zbudily velký odpor Němců a byly zamítnuty. Češi poté pohlíželi na Němce jako na nepřátele.

NJP byla založena v červnu 1884 v Praze. U české menšiny si tato organizace získala přízeň a podporu při boji s německými sdruženími a spolky na území Českokrumlovsko. Svou činností přispívala k podpoře české menšiny v pohraniční smíšené oblasti. Podílela se na historickém rozvoji pohraniční oblasti, pořádání kulturních akcí a zřizování knihoven. Jako jednou z prvních činností místního odboru NJP v Českém Krumlově bylo právě zřizování knihoven v širokém okolí a to např. ve Chmelné, Křemži, Zlaté Koruně a v Dolním Třeboníně.¹¹⁰ Od počátku byla činnost NJP úzce spjata s dosud jedinou českou fungující organizací podílející se na kulturní a osvětové práci v Českém Krumlově a to Čtenářská beseda. K provozování spolkového života v Českém Krumlově využívaly oba spolky stejné prostory v hotelu Růže. Společně se tyto dva spolky podílely na kontinuálním doplňování místní knihovny.

Ke své započaté práci přistupoval odbor NJP velmi zodpovědně, v Českém Krumlově patřil k nejvíce početným spolkům. K nejvýznamnějším činovníkům místního odboru patřil MUDr. Josef Kulich. Odbory NJP se na konci 19. století podílely na organizaci výprav českých dětí z pohraničních oblastí do Prahy, které měly NJP zajistit národní úspěch. Neboť v tomto období se odbory NJP musely vyrovnat se spolkovou krizí. Na přelomu 19. a 20. století se začal zvyšovat počet nových odborů na okrese, všechny tyto odbory se pravidelně scházely na valných hromadách pořádané v hotelu

¹⁰⁸ Fundamentální články měly vymezit státoprávní postavení Čech v Habsburské monarchii.

¹⁰⁹ J. PRÁŠKOVÁ. *K problematice činnosti Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsku*. České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická.

S. 47

¹¹⁰ K. VONDRÁČEK, *Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934*, Praha 1934, s. 204.

Růže. NJP se také podílela na konání voleb do okresního zastupitelstva.¹¹¹ Velkou měrou přispěla činnost NJP k zakládání škol na okrese, vytěžené finanční prostředky z uspořádaných akcí a oslav měly přispět do fondu na zřízení českých škol. Podílela se takto na zřízení školy ve Věžovaté Pláni, otevřena v roce 1906, a také v Mirkovicích začala díky NJP fungovat škola v roce 1901.¹¹² Podílel se i na konání různých zábavných akcí pro občany jako např. mikulášské zábavy, vánoční nadílky a národnostně zaměřené přednášky a v neposlední řadě se také staral o zajištění knih do české knihovny. Sám odbor přispíval do knihovny svými výtisky oblíbeného časopisu Pošumaví.

Pro posílení českého živlu v pohraničních oblastech bylo v Českém Krumlově ustanoveno Družstvo pro stavbu rodinných, úřednických a dělnických domů, kde se velmi angažoval člen místního odboru NJP, MUDr. Josef Kulich. Velký úspěch pro české obyvatelstvo znamenalo otevření městské veřejné čítárny v hotelu Růže v roce 1911, o tuto událost se velkým podílem zasloužil i místní odbor NJP.¹¹³

Po vypuknutí světové války byla činnost odborů NJP z velké části zastavena. Nejaktivnější během války byly odbory působící ve smíšených oblastech v pohraničí. Během války došlo také k některým omezením, které měly vliv na činnost odboru v Českém Krumlově. Docházelo zde k povinnému hlášení v hostincích a ubytovacích zařízeních. Tímto mělo být zamezeno konání českých zábavných akcí a oslav. Jelikož město Český Krumlov bylo považováno za německé a mělo zde být podporováno němectví.¹¹⁴ Po skončení válečných útrap se opět začala organizovat menšinová činnost, na které se pochopitelně podílel i místní odbor NJP. Ten začal pořádat večery se světelnými obrazy konané v hotelu Růže, bylo zde možné sledovat život na Slovensku na přelomu let 1919 – 1920.¹¹⁵ Počátek dvacátých let byl ve znamení

¹¹¹ A. HUBKA, *Menšinová práce*, Praha 1904, s. 227.

¹¹² Pošumaví, roč. I, č. 5., ze dne: 12. 5. 1903, s. 22.

¹¹³ Z. ERHARTOVÁ – SEKYROVÁ, *Společenský a kulturní život V okrese Český Krumlov na přelomu 19. a 20. století*. České Budějovice, 1983. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická. S. 20.

¹¹⁴ J. VESELÝ, *Českokrumlovsko ve válečných letech 1914 – 1918*, In: *Českokrumlovsko: mozaika dějin 1850 – 199*, Český Krumlov 2000, s. 41 – 52.

¹¹⁵ SOKA Český Krumlov, fond Národní jednoty pošumavské - místní odbor Český Krumlov, s označením S – 17.

jubilejních oslav významných spolků v Českém Krumlově. Roku 1921 bylo oslaveno čtyřicáté výročí působení spolku Čtenářské besedy a v roce 1924 slavil místní odbor NJP. Těchto oslav se účastnily i ostatní spolky ve městě.

Místní odbor NJP v roce 1930 přispěl k založení nové kupecké školy ve městě, a tu poté finančně vydržoval. Také se podílel poskytováním finančních prostředků na konání výletů po Českokrumlovsku. Ve třicátých letech se činnost NJP soustředila na upevnování českého živlu, neboť výsledky sčítání lidu z roku 1930 nebyly velmi příznivé pro českou menšinu. A proto byl posílen zájem ústředního odboru NJP v Praze o oblast Českokrumlovska. Ke zlepšení práce měla přispět nově zřízená kancelář v budově hotelu Růže v roce 1932. Českokrumlovský odbor musel ve třicátých letech čelit sílícímu německému živlu. Podílel se velmi výrazně na financování zdejších škol a pořádal kulturní a zábavné akce pro české obyvatelstvo. Důvodem k velké oslavě bylo v roce 1934 padesáté výročí od zahájení vlastní menšinové práce. Při této mimořádné příležitosti se konala řádná valná hromada, kde bylo připomenuto významné založení nových odborů v Mojném, Přísečné, Holubově, Mirkovicích a Zubčicích v předešlém roce.¹¹⁶

Od poloviny třicátých let se NJP podílela na podpoře chudých rodin a dělníků, chtěla tímto předejít rapidním dopadům rozmáhající se hospodářské krize. V roce 1937 čítal odbor v Českém Krumlově tři sta třicet členů.¹¹⁷ Místní odbor v Českém Krumlově se do poslední chvíle snažil zvrátit ovládnutí pohraničních oblastí německým obyvatelstvem a chtěl zastavit migrační odliv českého obyvatelstva z pohraničí. V prosinci roku 1938 bylo rozhodnuto na valné hromadě konané v Českých Budějovicích o rozpuštění místního odboru v Českém Krumlově. Většina činovníků tímto ukončila svou činnost soustředěnou na upevnění české menšiny v pohraničí.

¹¹⁶ SOA Třeboň, fond Národní jednoty pošumavské Praha 1884 – 1948, inv. č. 160, sign. 4A81, kart. 17.

¹¹⁷ SOA Třeboň, fond národní jednoty pošumavské Praha 1884 – 1948, inv. č. 160, sign. 4A81, kart. 17.

Závěr

V předkládané bakalářské práci jsem se pokusila o objasnění kulturního a veřejného života české menšiny na Českokrumlovsku v letech 1918 – 1938. I přestože byl český živel v pohraničních oblastech považován za menšinu oproti německému obyvatelstvu, mohli jsme zde sledovat vcelku bohatou spolkovou činnost provozovanou českým obyvatelstvem. První kroky, jež vedly k ustanovení důležitých sdružení a spolků na obranu českého obyvatelstva na Českokrumlovsku mají své počátky už v osmdesátých letech 19. století, tudíž je v bakalářské práci zmíněno také období před první světovou válkou, kdy bylo nutné uchovávat, rozvíjet a propagovat české kulturní tradice a hodnoty.

V první kapitole jsem se věnovala stručnému přehledu dějin Českého Krumlova od nejstarších dob až do počátku 20. století, aby bylo možné upozornit na velmi vlivné a zámožné rody, jež působily na krumlovském panství. Neboť především díky působení těchto významných rodů zde docházelo k hospodářskému a kulturnímu rozvoji i na počátku 19. století. Teprve v 19. století již Český Krumlov nebyl centrem šlechtického dominia, ale stal se periferní oblastí, neboť ztratil titul šlechtické rezidence. Kulturní život byl omezen na činnost kulturních spolků. Bohužel ke konci 19. století se začaly vyostřovat vztahy mezi českým a německým obyvatelstvem, což vedlo ke vzniku obraných jednot a různých spolků, které se snažily uchovávat a rozvíjet české tradice v etnicky smíšené oblasti. Mezi významné spolky, jež zde zahájily svoji činnost, patřila Čtenářská beseda a Národní jednota pošumavská. Vedle těchto významných organizací zde také rozvíjely svou činnost Řemeslnická jednota, Ústřední matice školská, která se zaměřovala na zřizování škol pro české obyvatelstvo, dále Podpůrný spolek Včela, který se zaměřoval na hájení zájmů dělníků. Na kulturním životě českého obyvatelstva se podílela také Tělocvičná jednota Sokol a zpěvácký spolek Dalibor. K činnosti českých spolků v Českém Krumlově dosud bohužel nevzniklo žádné souborné dílo, jež by obsahovalo podrobné informace, protože tato část bakalářské práce se zakládá na vlastním studiu a archivním výzkumu různých fondů a literatury.

Druhá kapitola je již podrobněji zaměřena na česko - německé vztahy s cílem stručné charakteristiky a zachycení vývoje počtu obyvatel na Českokrumlovsku. Podle

statistického šetření byla oblast Českokrumlovsko převážně německá. Při sčítání v roce 1921 byl však zjištěn přírůstek českého obyvatelstva od roku 1880 a úbytek německého obyvatelstva, což upevnilo postavení Čechů na Českokrumlovsku. Díky významné události v roce 1918, kdy byla vyhlášena samostatná Československá republika, byly pohraniční oblasti oficiálně považovány za české. S tím se pochopitelně těžko smiřovalo německé obyvatelstvo, jež kladlo aktivní odpor. V třetí kapitole se díky původnímu archivnímu výzkumu podařilo nastínit alespoň působení některých významných a dosud opomíjených českých a německých spolků v Českém Krumlově a okolí. I přes větší počet německých spolků byl v období mezi válkami rozvíjen bohatý společenský a kulturní život českým obyvatelstvem. V souvislosti s převažujícím počtem německých spolků na Českokrumlovsko vyplynulo jako nezbytné zdůraznit význam české menšinové práce. Čtvrtá kapitola byla věnována vybraným osobnostem, které se osvětové činnosti intenzivně věnovaly. Tato kapitola je chápána jako připomenutí, že v tomto období zde byly osobnosti, které jsou v současnosti v Českém Krumlově připomínány bohužel s rozdílnou intenzitou a frekvencí.

V poslední kapitole jsem se zaměřila na činnost dvou významných spolků Čtenářská beseda a Národní jednota pošumavská s důrazem na jejich vliv na společenský a kulturní život na Českokrumlovsku. Čtenářská beseda se zaměřovala na šíření českého jazyka a sdružování českého lidu. Přispívala ke vzdělávání českého obyvatelstva a umožňovala zpřístupnění knih ve zřízené knihovně. Místní odbor Národní jednoty pošumavské se také podílel na konání vzdělávacích a kulturních akcí, čímž přispíval k upevnování české menšiny. Po vzniku Československé republiky se podílel na novém sčítání lidu a dohlížel na pohraničním osidlování. K přiblížení činnosti těchto spolků byly využity neúplné, avšak bohaté fondy uložené v archivním fondu SOA Třeboň a v SOkA Český Krumlov.

Při zpracovávání bakalářské práce jsem se musela vypořádat s nedostatkem sekundárních pramenů, a tudíž byl proveden základní archivní výzkum, jehož cílem bylo zachytit podrobnou činnost jednotlivých českých i německých spolků na Českokrumlovsku v letech 1918 – 1938. Zároveň jsem si vědoma, že v předkládané bakalářské práci je dle zadání problematika česko – německých vztahů zpracována pouze z českého úhlu pohledu a přirozeně chybí studium německy psaných pramenů.

Proto se zde nabízí další studium této otázky do budoucna. Byla bych ráda, kdyby se tato práce stala přínosem a obohacujícím materiálem pro další bádání.

Seznam zkratek

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

č. – číslo

inv. č. – inventární číslo

JUDr. – doktor práv

kart. - karton

MUDr. – doktor medicíny

např. – například

NJP – Národní jednota pošumavská

roč. – ročník

sign. – signatura

tzv. – tak zvaný

SOA – Státní oblastní archiv

SOKA – Státní okresní archiv

s. – strana

sb. - sbírka

sv. – svatý

Seznam pramenů a literatury:

Prameny nevydané:

SOA Třeboň, fond Národní jednoty pošumavské Praha 1884 – 1934, kart. 17.

SOkA Český Krumlov, fond Národní jednoty pošumavské – místní odbor Český Krumlov 1919 – 1947, s označením S – 17.

SOkA Český Krumlov, fond Čtenářská beseda v Českém Krumlově, I., II. Pamětní kniha Čtenářské besedy (1879 – 1938), s označením S – 38.

SOkA Český Krumlov, fond Čtenářská beseda v Českém Krumlově, plakáty, s označením S – 38.

SOkA Český Krumlov, fond Čtenářská beseda v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.

SOkA Český Krumlov, fond Zpěvácký spolek Dalibor, pozvánky a plakáty, s označením S – 12.

Prameny vydané:

VONDRÁČEK, Karel. *Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 - 1934*, Praha: Národní jednota pošumavská, 1934.

Literatura:

BEDŘICH, Václav, JAKAB Martin, KUBÍKOVÁ, Anna, MAŠKOVÁ, Věra, MINÁŘOVÁ, Jolande, PUTSCHÖGL Filip, WIMMEROVÁ Sylva. *Příběh města Český Krumlov*. Český Krumlov 2009. ISBN 978-80-254-4796-3.

CIHLA, Jan, KALKUŠ Václav, ZÁLOHA Jiří. *Český Krumlov. Trochu vyprávění a několik fotografií*. Český Krumlov 1972.

ČAPEK, František, Miroslav. *Český Krumlov, České Budějovice 1910 - 1913*.

ČERNÝ, Václav. *Pozemková reforma v 18. stol.* Praha: Českomoravské podniky tiskařské 1928.

DROBIL, Emanuel. *Národní školství v pohraničních okresech jihočeských*, České Budějovice 1928.

DROBIL, Emanuel. *Jižní Čechy, osazení a vývoj poměrů národnostních*, České Budějovice 1925.

ERHARTOVÁ – SEKYROVÁ, Zdeňka. *Společenský a kulturní život V okrese Český Krumlov na přelomu 19. a 20. století*. České Budějovice 1983. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická.

GALLISTL, Th. Vereine in Krumau. In: *Unsere Heimat – Die Stadt Krummau an der Moldau im Böhnerwald*. Waldkirchen: Hoam 1992.

GROSS, Hynek. *Dějiny*, In: *Český Krumlov a okolí. Turistický průvodce*. Český Krumlov

HUBKA, Antonín. *Menšinová práce*, Praha: Národní jednota pošumavská 1904.

HUBKA, Antonín. *Naše menšiny a smíšené kraje na českém jihu*, Praha 1899.

JANÁK, Jan, HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha: SPN 1989. ISBN: 80-04-21189-5.

KLENER, Pavel. PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník I. A – O*. Praha: Karolinum 1996. ISBN: 80-7184-164-1.

KLENER, Pavel. *Velký sociologický slovník II. P- Ž*. Praha: Karolinum 1996. ISBN: 80-7184-310-5.

KOLEKTIV, *Historický atlas měst České republiky*, svazek č. 11, Český Krumlov, Praha 2003. ISBN: 80-7286-031-3.

KŘEN, Jan. *Konfliktní společenství*, Toronto: Sixty – Eight Publishers 1989. ISBN: 80-200-0337-1.

KŘEN, Jan. *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti v 19. a 20. století*, Praha: Karolinum 1998. ISBN: 80- 7184-464-0.

KUBÍKOVÁ, Anna, VESELÝ, Jiří, MAŠKOVÁ, Věra. *Českokrumlovsko 1620 - 1850*. Český Krumlov: Tiskárna Vyšehrad 2003. ISBN: 80-239-1554-1.

KURAL, Václav. *Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě (1918 – 1938)*, Praha 1993. ISBN: 80-901431-3-X.

PRÁŠKOVÁ, Jana. *K problematice činnosti Národní jednoty pošumavské na Českokrumlovsko*. České Budějovice 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta filozofická.

RÁDL, Emanuel. *Válka Čechů s Němci*. Praha: Melandrich 1993. ISBN: 80-7023-147-5.

RŮŽIČKOVÁ, Jiřina, ŠKRÁBAL, Josef, a kol. *Historický lexikon obcí v České republice 1869 – 2005*. I. díl. Praha 2006. ISBN: 80-250-1310-3.

SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách*. Praha: Pragma 2002. ISBN: 80-7205-901-7.

TONCAR, Ladislav. *Život menšin na Kaplicku, in: Českokrumlovsko 1918 - 1968*. Český Krumlov 1968.

URBAN, Otto. *Česká společnost 1848 – 1914*, Praha: Svoboda 1982. ISBN: 80-901431-3-X.

VESELÝ, Jiří. *První léta republiky, in: Českokrumlovsko 1918 – 1968. Sborník vzpomínek a článků*. Český Krumlov 1968.

VESELÝ, Jiří. *Českokrumlovsko ve válečných letech 1914 – 1918, In: Českokrumlovsko – mozaika dějin 1850 – 1990*. Český Krumlov: Státní okresní archiv 2000. ISBN: 80-238-6062-3.

ZÁLOHA, Jiří. *Stručné dějiny Českokrumlovska*. Český Krumlov 1983.

ZIMOLA, Jiří. *Boj Čechů v Čechách*. České Budějovice 1998.

Internetové zdroje:

[Http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_seznam.xml](http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/osobno_seznam.xml) [online]. [cit. 2014-03-01].

[Http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_himeck.xml](http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/mesto_histor_himeck.xml) [online]. [cit. 2014-02-07].

[Http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_hireck.xml](http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_hireck.xml) [online]. [cit. 2014-03-17].

[Http://podnikatel.ckrumlov.info/docs/cz/ad2005042701_kulich.pdf](http://podnikatel.ckrumlov.info/docs/cz/ad2005042701_kulich.pdf) [online]. [cit. 2014-03-17].

[Http://www.seidel.cz/docs/cz/seidel_josef_a_frantisek.xml](http://www.seidel.cz/docs/cz/seidel_josef_a_frantisek.xml). [online]. [cit. 2014-03-05].

[Http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/ceskoslovenske_scitani_lidu_1930](http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/ceskoslovenske_scitani_lidu_1930). [online]. [cit. 2014-03-10].

[Http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/prvni_ceskoslovenske_scitani_lidu_1921](http://www.scitani.cz/slodb2011/redakce.nsf/i/prvni_ceskoslovenske_scitani_lidu_1921) [online]. [cit. 2014-03-10].

[Http://kohoutikriz.org/](http://kohoutikriz.org/) [online]. [cit. 2014-01-28].

Periodika:

BUDIVOJ, roč. LXIX.

5 PLUS 2, roč. II.

POŠUMAVÍ, roč. I., XV.

Jihočeské listy, roč. XXV.

Seznam příloh

Příloha č. 1.: Počet obyvatel v soudním okrese Český Krumlov, Horní planá a Chvalšiny v letech 1880 – 1930. (Vondráček K. Padesát let Národní jednoty pošumavské

1884 – 1934. Praha 1934, s. 77 – 84.)

Příloha č. 2.: Počet obyvatel v obci Český Krumlov a v jeho vybraných částech v letech 1921 a 1930. (Růžičková J., Škrábal J. a kol. Historický lexikon obcí v České republice 1869 – 2005. Praha 2006, s. 202.)

Příloha č. 3.: Pozvánka na věneček konaný Čtenářskou besedou v Českém Krumlově. (SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.)

Příloha č. 4.: Stanovy Čtenářské besedy v Českém Krumlově. (SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.)

Příloha č. 5.: Územní obvody soudních a politických okresů v letech 1850 – 1938. (Historický atlas měst České republiky, svazek č. 11, Český Krumlov, Praha 2003.)

Přílohy

Příloha č. 1

Počet obyvatel v soudním okrese Český Krumlov, Horní Planá a Chvalšiny v letech 1880 – 1930.

Soudní okres Český Krumlov

1880	28. 787 obyvatel	13. 867 Čechů	14. 880 Němců
1921	31. 480 obyvatel	14. 801 Čechů	nedohledáno
1930	33. 343 obyvatel	14. 371 Čechů	18. 411 Němců

Soudní okres Horní Planá

1880	15. 353 obyvatel	139 Čechů	15. 155 Němců
1921	15. 874 obyvatel	216 Čechů	nedohledáno
1930	15. 560 obyvatel	384 Čechů	14. 943 němců

Soudní okres Chvalšiny

1880	13. 530 obyvatel	1. 695 Čechů	11. 829 Němců
1921	12. 591 obyvatel	1. 901 Čechů	nedohledáno
1930	12. 967 obyvatel	1. 981 Čechů	10. 949 Němců

Převzato z: Vondráček K., Padesát let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934, Praha 1934, s. 77 – 84.

Příloha č. 2

Počet obyvatel v Českém Krumlově a jeho vybraných částech v letech 1921 a 1930.

	1921	1930
Český Krumlov	9. 078	9. 709
Vnitřní Město	8. 226	2. 135
Domoradice	312	364
Slupenec	92	154
Vyšný	448	499
Horní Brána	-	2. 002
Latrán	-	1. 989
Plešivec	-	2. 566

Převzato z: Růžičková J., Škrábal J. a kol, Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005. I. díl., Praha 2006, s. 202.

Příloha č. 3

Pozvánka na věneček pořádaný Čtenářskou besedou v Českém Krumlově.

Převzato z: SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.

Příloha č. 4

Stanovy spolku Čtenářská beseda v Českém Krumlově.

§ 1.

Spolek „Čtenářské beseda“ jest sídlem v Českém Krumlově a má za účel svým členům činiti přístupným čtení časopisů a knih, poskytovat jim naučení a zábavy pomocí přednášek o věcech mimopolitických, pěstování zpěvu a pořádáním všeho druhu zábav.

§ 2.

Prostředky k účelu tomu potřebných nabývati bude z příspěvku členův a z darů dobrodincův.

§ 3.

Členem Čtenářské besedy může býti osoba jednotná, též i spolky mimopolitické a korporace.

§ 4.

Členové spolku jsou:

- a) skuteční*
- b) zakládající*
- c) přespolní*
- d) čestní*

Ad a) Členem skutečným může býti každý občan neúhonný, samostatný neb opatřený svolením svých zástupců, jenž se zaváže šetřiti stanov spolkových a který svým dřívějším chováním záruku podává, že nijak jednati nebude na úkor účelem spolkovým. Zároveň zaplatí 1 zl. Vkladného a přispívá měsíčním poplatkem v té výši, jak valná hromada určí.

Ad b) Členem zakládajícím stává se každý, kdo všem požadavkům za člena skutečného vyhovuje jednou pro vždy nejméně 50 zl. Slouží ku spolku. Témuž ponechává se na vůli ku spolku jako člen skutečný přistoupení.

Ad c) Za člena přespolního přijímá se každý, kdo bydle mimo Krumlov, má způsobilost člena skutečného a přispívá mimo vkladné (1 zl) dvěma zlatými ročně.

Ad d) Členem čestným může být jmenována každá osoba o spolek neb o vlast zvláště zasloužila.

§ 5. Práva členů jsou:

- 1. Podávati návrhy a dotazy písemné ve knize prání a ústně ve valných hromadách.*
- 2. Voliti a volenu býti, vyjma členy přespolní, kterým ponecháno právo pouze volební.*
- 3. Rokování a hlasovati ve všech záležitostech spolku ve valných hromadách.*
- 4. Míti podílu ve všech zábavách spolku a se svými rodinami v zábavách veřejných*
- 5. užívati knih, časopisův atd.*
- 6. Náhledati do knih a písemností spolkových za přítomnosti dotyčného člena výboru.*
- 7. Uváděti do místnosti spolkových hosti, které úvodší správci domu, v jeho nepřítomnosti aspoň některému výboru představití povinen jest a za jejichž slušné chování ručí.*

§ 6. Povinnosti členů:

Každý člen jest povinen podle placení zmíněných příspěvků šetřiti stanov a řádu domácího, podrobiti se všemu, cokoliv ve spolku řádně se ustanovilo a dle možnosti přispívati ku zvelebení a šíření spolku.

§ 7. Valná hromada

Valnou hromadu řádnou svolává starosta po skončeném správním roce. Valná hromada mimořádná budiž svolána, kdykoliv správní výbor na tom se usnese aneb aspoň 20 členů za to žádá.

K platnému usnesení valné hromady třeba nejméně poloviny všech v místě bydlících členů, nesešel – li se tento počet, svolá se druhá valná hromada, v níž rozhoduje absolutní většina přítomných.

O volbě jednotlivců vůbec při kompetentní valné hromadě rozhoduje prostá většina hlasů, v případě stejného počtu hlasů rozhoduje se losem.

Nedocílíte – li se při druhé valné hromadě absolutní většiny, následuje uzší volba mezi těmi, jež mají nejvíce hlasů, když i ta zůstane bez výsledku, rozhodne los.

§ 9. Valné hromadě náleží:

- a) voliti starostu, ostatní členy správního výboru, dva náhradníky, výbor zábavní a ři revisory, jižto všichni volí se lístky vždy na jeden rok.*
- b) posuzovati a schvalovati zprávy výboru a revisorů.*
- c) měniti ustanovené poplatky veškerých členů.*
- d) ustanovovati příspěvky mimořádně.*
- e) povolovati výdaje spolku přesahující částku 20 zl.*
- f) jmenovati čestné členy k návrhu výboru.*
- g) měniti stanovy, souhlasí – li s tím dvě třetiny v místě bydlících členů.*

§ 10. Správní výbor

Správu spolkovou vede výbor správní zodpovědný valné hromadě. Výbor sestává ze sedmi členův a dvou náhradníkův. Byv valnou hromadou zvolen, volí ze sebe starostova náměstka, jednatele, pokladníka, knihovníka a správce domu.

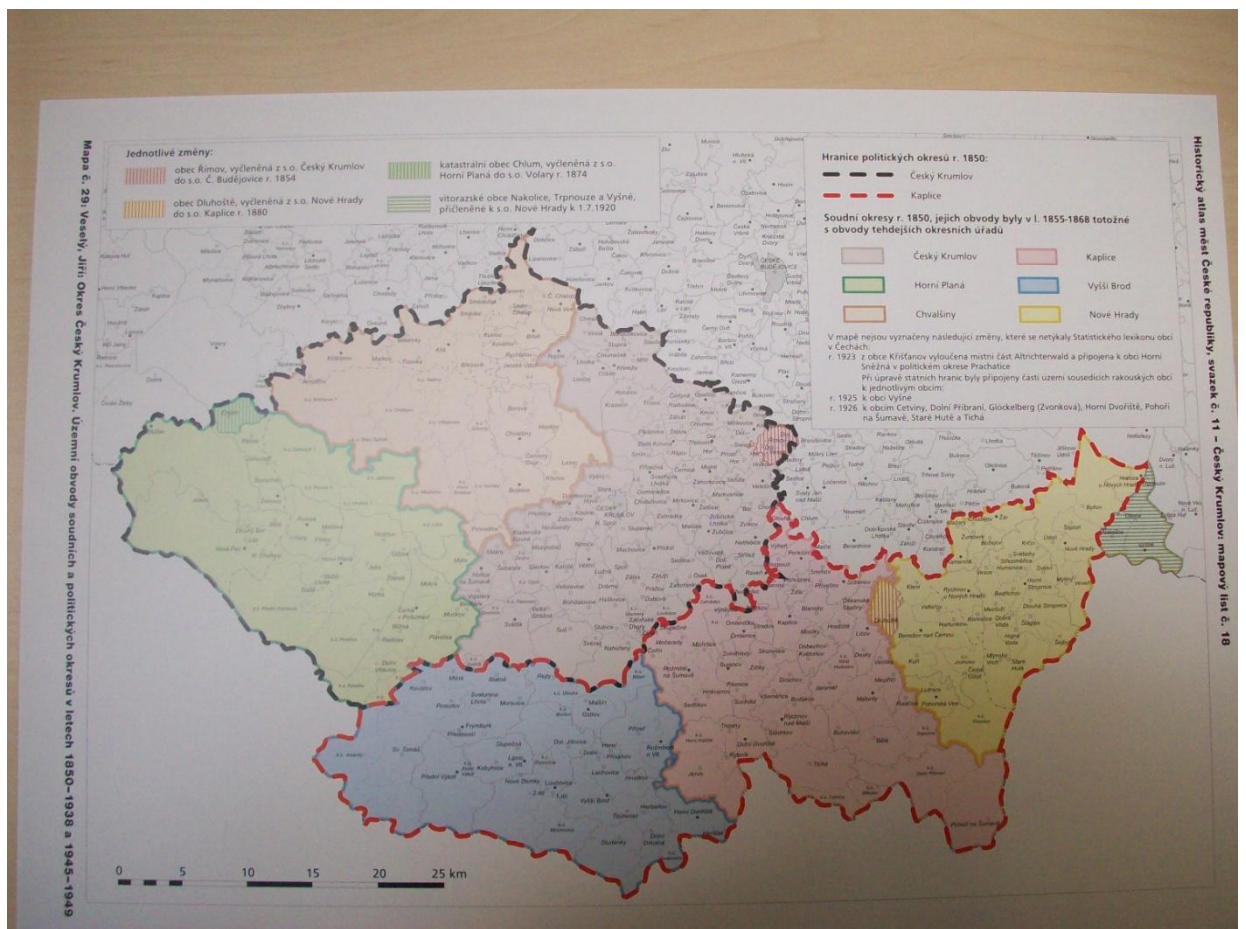
§ 11.

Starosta čili předseda zastupuje spolek na venek vůči úřadům a třetím osobám, svolává řádné i mimořádné schůze spolku i výboru, předsedá jim, řídě rokování oznamuje uzavření jejich, podpisuje jménem spolku písemnosti spolkové a bdí nad zachováním stanov, Jemu, jakožto hlavě spolku, náleží vrchní řízení spolku bez obmezování druhých hodnostářů spolkových v mezích jim stanovami vykázaných.

Převzato z: SOkA Český Krumlov, fond Čtenářské besedy v Českém Krumlově, písemná agenda, s označením S – 38.

Příloha č. 5

Územní obvody soudních a politických okresů v letech 1850 – 1938.

Převzato z: Historický atlas měst České republiky, svazek č. 11, Český Krumlov, Praha 2003.